

KOMISIA EURÓPSKÝCH SPOLOČENSTIEV

Brusel, 5.7.2005
KOM(2005) 299 v konečnom znení

OZNÁMENIE KOMISIE

**Kohézna politika na podporu rastu a zamestnanosti: Strategické usmernenia
Spoločenstva na roky 2007 – 2013**

{SEK(2005) 904}

OBSAH

OZNÁMENIE KOMISIE Kohézna politika na podporu rastu a zamestnanosti: Strategické usmernenia Spoločenstva na roky 2007 – 2013	1
1. ÚVOD	4
2. KOHÉZIA, RAST, ZAMESTNANOSŤ	5
2.1. Obnovená lisabonská agenda	5
2.2. Príspevok kohéznej politiky pre rast a zamestnanosť	6
3. RÁMEC PRE KOHÉZNU POLITIKU NA ROKY 2007 – 2013	8
3.1. Koncentrácia	8
3.2. Konvergencia	8
3.3. Regionálna konkurencieschopnosť a zamestnanosť	9
3.4. Európska územná spolupráca	10
3.5. Riadenie	10
4. USMERNENIA PRE KOHÉZNU POLITIKU NA ROKY 2007 – 2013	12
4.1. USMERNENIE: Urobiť Európu a jej regióny atraktívnejším priestorom pre investície a prácu	13
4.1.1. Rozšírenie a zlepšenie dopravnej infraštruktúry	13
4.1.2. Posilnenie synergií medzi ochranou životného prostredia a rastom	15
4.1.3. Riešenie intenzívneho využívania tradičných zdrojov energie Európou	16
4.2. USMERNENIE: Zlepšenie poznatkov a inovácie pre rast	17
4.2.1. Zvýšenie a zlepšenie investícií do výskumu a technického rozvoja	18
4.2.2. Uľahčenie inovácie a podpora podnikania	19
4.2.3. Podpora informačnej spoločnosti pre všetkých	21
4.2.4. Zlepšenie prístupu k finančným prostriedkom	22
4.3. USMERNENIE: väčšie množstvo a kvalitnejšie pracovné miesta	23
4.3.1. Získať viac ľudí pre pracovný pomer a udržať ich v ňom a zmodernizovať systémy sociálnej ochrany	24
4.3.2. Zlepšenie prispôsobivosti pracovníkov a podnikov a flexibility trhu práce	25
4.3.3. Zvýšenie investícií do ľudského kapitálu zlepšením vzdelávania a kvalifikácií.	26
4.3.4. Administratívne kapacity	28
4.3.5. Ochrana zdravia pracovnej sily	29

5.	ZOHLADNENIE ÚZEMNÉHO ROZMERU KOHÉZNEJ POLITIKY	29
5.1.	Príspevok miest k rastu a zamestnanosti.....	30
5.2.	Podpora hospodárskej diverzifikácie vidieckych oblastí.....	31
5.3.	Spolupráca.....	31
5.4.	Cezhraničná spolupráca	32
5.5.	Medzinárodná spolupráca	32
5.6.	Medziregionálna spolupráca	33
6.	ĎALŠIE KROKY	33
	PRÍLOHA.....	35

OZNÁMENIE KOMISIE

Kohézna politika na podporu rastu a zamestnanosti: Strategické usmernenia Spoločenstva na roky 2007 – 2013

„Európa musí obnoviť základy svojej konkurencieschopnosti, zvýšiť svoj potenciál rastu ako aj svoju produktivitu a posilniť sociálnu súdržnosť tým, že bude klásť dôraz na znalosti, inováciu a zhodnotenie ľudského kapitálu.

Na dosiahnutie týchto cieľov musí Únia viac mobilizovať všetky vhodné prostriedky jednotlivých štátov a Spoločenstva – vrátane politiky súdržnosti, v troch rozmeroch stratégie - hospodárskom, sociálnom a environmentálnom, aby lepšie využila ich synergie vo všeobecnom kontexte trvalo udržateľného rozvoja”¹.

1. ÚVOD

Nedávne rozšírenie na 25 členských štátov, pričom Bulharsko a Rumunsko majú do Únie pristúpiť v roku 2007, dramaticky zvýšilo úroveň rozdielov v rámci EÚ.

V nedávno uverejnenej tretej predbežnej správe o kohézii sa potvrdilo, že rozšírenie Únie na 25 členských štátov, neskôr na 27 alebo viac, predstavuje nebyvalú výzvu pre konkurencieschopnosť a vnútornú súdržnosť Únie. Zároveň sa v správe poznamenáva, že miery rastu niektorých najchudobnejších častí nových členských štátov patria k tým najvyšším v únii (pozri mapku v prílohe).

S cieľom dosiahnutia cieľov stanovených v Zmluve², najmä posilnenia skutočnej konvergenie, by sa mali činnosti podporované obmedzenými zdrojmi, ktoré sú k dispozícii pre kohéznú politiku, sústreďovať na podporu trvalo udržateľného rastu³, konkurencieschopnosti a zamestnanosti, ako je stanovené v obnovenej Lisabonskej stratégii. Makroekonomická stabilita a štrukturálne reformy sú evidentne predpokladom pre úspech kohéznej politiky spolu s mnohými inými podmienkami, ktoré zvyhodňujú investície (vrátane efektívnej implementácie jednotného trhu, administratívnych reforiem, dobrého riadenia, priaznivého podnikového prostredia a dispozícia vysoko kvalifikovanej pracovnej sily)⁴.

Sú to princípy, ktoré určujú návrhy reformy kohéznej politiky na obdobie 2007 – 2013, ktoré predstavila Komisia v tretej správe o kohézii z februára 2004 a formou rozpočtu a právnych predpisov v júli 2004.

Návrhy Komisie sa snažia o zlepšenia v dvoch hlavných oblastiach. Po prvé, strategická dimenzia kohéznej politiky je posilnená, aby sa zabezpečilo, že priority Spoločenstva sú lepšie zahrnuté do národných a regionálnych rozvojových programov. Po druhé, vyvíja sa úsilie aby sa zabezpečilo, že aktéri si viac osvojujú kohéznú politiku. To sa odráža v posilnenom dialógu v rámci partnerstiev medzi Komisiou, členskými štátmi a regiónmi

¹ Závety predsedníctva, zasadnutia Európskej rady, marec 2005.

² Článok 158 Zmluvy stanovuje, že na účely posilňovania svojej hospodárskej a sociálnej súdržnosti sa Spoločenstvo zameriava na znižovanie rozdielov medzi úrovňami rozvoja v jednotlivých regiónoch a zaostalosti v najviac znevýhodnených regiónoch alebo ostrovoch, vrátane vidieckych oblastí.

³ V súlade s Göteborgskou stratégiou, ktorú prijala Európska rada v roku 2001.

⁴ „Hospodárstvo EÚ: prehodnotenie 2004“, KOM(2004) 723, 26.10.2004.

a v jasnejšej a decentralizovanejšej del'be zodpovedností v oblastiach ako finančná správa a kontrola. Návrhy takisto umožňujú jasnejšie rozdelenie zodpovedností medzi Komisiou, členskými štátmi a Parlamentom.

V súlade s článkom 23 návrhu Nariadenia Rady (ES), ktorým sa zakladajú všeobecné ustanovenia o Európskom fonde regionálneho rozvoja (EFRR), Európskom sociálnom fonde (ESF) a Kohéznom fonde⁵, stanovuje Rada po prijatí nariadení na základe návrhu Komisie, strategické usmernenia Spoločenstva pre kohéznu politiku s cieľom „uvádzať do účinnosti najmä priority Spoločenstva s cieľom presadiť vyvážený, harmonický a udržateľný rozvoj⁶”.

Strategické usmernenia Spoločenstva načrtnuté v tomto oznámení majú tieto hlavné znaky:

- Finančné nástroje Spoločenstva, ktoré sú k dispozícii pre kohéznu politiku, sú štrukturálne fondy (EFRR a ESF) a kohézny fond. V usmerneniach, ktoré nasledujú, nie je analýza zámerne rozdelená na základe fondu. Otázka vhodného nástroja pre každú kapitolu je záležitosť fázy programovania a závisí od charakteru plánovaných výdavkov (infraštruktúra, produktívne investície, rozvoj ľudských zdrojov, atď.);
- Kľúčovým cieľom usmernení je určiť priority Spoločenstva na podporu v rámci kohéznej politiky s cieľom podporiť synergie s Lisabonskou stratégiou a pomôcť jej uskutočňovaniu, ako definujú integrované usmernenia pre rast a zamestnanosť;
- Usmernenia sa týkajú iba časti národných a regionálnych investícií, ktoré sú spolufinancované štrukturálnymi fondmi a kohéznym fondom;
- Usmernenia je potrebné chápať v súvislosti s legislatívnymi návrhmi. Tieto návrhy definujú účel a rozsah pomoci každého fondu, kým strategické usmernenia Spoločenstva sa snažia v rámci tohto rozsahu určiť tie oblasti, v ktorých môže kohézna politika najúčinnejšie prispieť k uskutočňovaniu priorít Spoločenstva, najmä tých, ktoré sú z obnovenej Lisabonskej stratégie;
- Odrážajú diskusiu s členskými štátmi a s rôznymi útvarmi Komisie.

Ak ich Rada prijme, usmernenia budú tvoriť základ pre prípravu národných strategických referenčných rámcov a z nich vyplývajúcich operačných programov.

2. KOHÉZIA, RAST, ZAMESTNANOSŤ

2.1. Obnovená lisabonská agenda

V záveroch lisabonskej Európskej rady z marca 2000⁷ – základný text, ktorý definuje Lisabonskú stratégiu – sa stanovila stratégia a široká škála cieľov a nástrojov politiky s cieľom urobiť Európsku úniu dynamickejšou a konkurencieschopnejšou. Európska rada na svojom zasadnutí v Göteborgu v roku 2001 zahrnula do týchto cieľov aj rozmer životného prostredia.

⁵ KOM(2004) 492, 14.7.2004. V ďalšom texte sa používa výraz „fondy“ v súvislosti s tromi fondmi a „štrukturálne fondy“ iba ak sa odvoláva na EFRR a ESF.

⁶ KOM(2004) 492, článok 23.

⁷ Závety predsedníctva, zasadnutie Európskej rady v Lisabone, 23. a 24.3.2000.

Strednodobým hodnotením lisabonského procesu sa prišlo k záveru, že doteraz boli jeho výsledky rôznorodé. Po sľubnom začiatku v roku 2000 sa rast zamestnanosti prudko spomalil, kým rast produktivity bol po celý čas neuspokojivý čiastočne pre zlyhanie plného využitia výhody hospodárstva založeného na vedomostiach a informačných a komunikačných technológiách (IKT). Hoci slabá výkonnosť hospodárstva je čiastočne spôsobená spomalením rastu svetového hospodárstva, je potrebné viac urobiť pre zvýšenie potenciálu rastu a zamestnanosti v Európe.

Komisia navrhla vo februári 2005 pre zasadnutie Európskej rady v marci 2005 nové partnerstvo pre rast a zamestnanosť⁸. Rada potvrdila svoje ciele a zdôraznila potrebu opätovne začať Lisabonskú stratégiu.

Toto znovuoobnovené úsilie si vyžaduje, že „*Únia musí zmobilizovať všetky náležité národné zdroje a zdroje Spoločenstva – vrátane kohéznej politiky*“⁹. Okrem toho sa prišlo k záveru, že aktéri si viac osvoja lisabonské ciele prostredníctvom zahrnutia regionálnych a sociálnych aktérov a sociálnych partnerov. To je obzvlášť dôležité v oblastiach, kde má význam územná blízkosť, ako pri inovácii a hospodárstve založenom na vedomostiach, zamestnanosti, ľudskom kapitáli, podnikaní, podpore malých a stredných podnikov (MSP) alebo pri prístupe k financovaniu rizikovým kapitálom. Okrem toho by sa aj národné politiky mali trvale zaoberať rovnakými strategickými cieľmi aby sa zmobilizovalo najväčšie množstvo zdrojov a vyhlo protichodným činnostiam.

Európska rada a Komisia prijali v období od marca 2005 integrované usmernenia pre agendu rastu a zamestnanosti¹⁰, s cieľom pomôcť členským štátom pri tvorbe národných programov reforiem. Súčasne Komisia pripraví lisabonský program Spoločenstva.

2.2. Príspevok kohéznej politiky pre rast a zamestnanosť

Kohézna politika už prispieva k Lisabonskej stratégii. Nezávislé hodnotenia ukazujú, že politika mala podstatný makro-ekonomický vplyv, najmä v menej rozvinutých regiónoch a pôsobí ako multiplikátor v EÚ ako celku¹¹. Mobilizáciou potenciálneho rastu, ktorý existuje vo všetkých regiónoch, kohézna politika zlepšuje geografickú vyváženosť hospodárskeho rozvoja a zvyšuje potencionálnu mieru rastu v Únii ako celku. Ak EÚ chce dosiahnuť svoje lisabonské ciele, musia všetky regióny splniť svoju úlohu – najmä tie, v ktorých je potenciál pre vyššiu produktivitu a zamestnanosť väčší.

Okrem toho kohézna politika prispieva k posilňovaniu hospodárskej a politickej integrácie, napríklad prostredníctvom vytvárania infraštruktúrnych sietí a prístupu k službám všeobecného záujmu, zvyšovania odbornosti občanov Spoločenstva, zlepšovaním dostupnosti vzdialených regiónov a podpory spolupráce.

Existuje niekoľko spôsobov, prostredníctvom ktorých môže kohézna politika významne prispieť k lisabonským prioritám:

⁸ Oznámenie jarnému zasadnutiu Európskej rady: „Spoločne pracujeme na hospodárskom raste a zamestnanosti - nový začiatok lisabonskej stratégie“, KOM(2005) 24, 2.2.2005.

⁹ Závery predsedníctva, zasadnutie Európskej rady, marec 2005.

¹⁰ KOM(2005) 141.

¹¹ Pozri tretiu správu o kohézii, s. 149.

- **Investovanie do oblastí s vysokým potenciálom rastu.** Vysoké výnosy sú možné pri investíciách v regiónoch, ktoré majú potenciál rýchle dosiahnuť zvyšnú časť EÚ, ale ktorých domáce zdroje nemusia byť dostatočné na to, aby využívali všetky príležitosti.
- **Investovanie do hnacích síl rastu a zamestnanosti.** Kohézna politika sa zameriava na investície do ľudského a fyzického potenciálu, ktoré sú rozhodujúce pre potenciál rastu a zamestnanosti, vrátane fyzickej infraštruktúry a infraštruktúry pre IKT, výskumných kapacít a inovácií, vzdelávania a odbornej prípravy a prispôsobivosti pracovníkov.
- **Podpora implementácie súvislých stratégií počas strednodobého až dlhodobého časového horizontu.** Kohézna politika je jedinou politikou na zabezpečenie stabilného sedemročného rámca pre investície.
- **Vytváranie synergií a komplementarít s inými politikami Spoločenstva.** Kohézna politika funguje ako silná páka na implementáciu iných politik Spoločenstva. Napríklad projekty transeurópskej siete sa financujú priamo z kohézneho fondu v kohéznych krajinách, pričom zásadne prispievajú k prepojeniu na ostatnú Európu; prostredníctvom kohéznej politiky sa silne podporuje dodržiavanie *acquis* v oblasti životného prostredia a širších cieľov trvalo udržateľného rozvoja; prostredníctvom kohéznej politiky sa podporuje aj politika RTD a jej záujmy, najmä infraštruktúry výskumu a rozvoj ľudských zdrojov vo výskume, ako politiky Spoločenstva pre inováciu a MSP.
- **Mobilizácia dodatočných zdrojov.** Činnosťami, ktoré sú spolufinancované prostredníctvom kohéznej politiky, sa zabezpečuje vysoký stupeň doplnkovosti pre fondy EÚ, najmä presúvaním prostriedkov na investovanie do oblastí, v ktorých môžu mať výdavky väčší vplyv na pridanú hodnotu. Majú vplyv na dodatočné vnútroštátne zdroje, verejné aj súkromné, ktoré sa využívajú pri rozvoji národných a regionálnych súvislých stratégií. Každé euro vynaložené prostredníctvom kohéznej politiky na úrovni EÚ vedie k ďalším výdavkom, s priemerom 0,9 eura v menej rozvinutých regiónoch (súčasný cieľ 1) a 3 eura v regiónoch v procese reštrukturalizácie (súčasný cieľ 2).
- **Zlepšenie riadenia.** Jedinečný systém plnenia pre kohézne programy napomáha zlepšeniam inštitucionálnych štruktúr na navrhovanie politiky a jej implementáciu, šírenie kultúry hodnotenia, verejno-súkromné partnerstvá, transparentnosť, regionálnu a cezhraničnú spoluprácu, výmenu najlepších postupov. Takisto prispieva k lepšiemu riadeniu na všetkých úrovniach tým, že posilňuje zodpovednosť za Lisabonskú stratégiu a jej osvojenie si aktérmi na regionálnej úrovni.
- **Podpora zjednoteného prístupu k územnej kohézii.** Kohézna politika môže pomôcť vytvoriť trvalo udržateľné spoločenstvá tým, že sa zabezpečí riešenie hospodárskych, sociálnych a environmentálnych otázok prostredníctvom zjednotených stratégií na obnovu, regeneráciu a rozvoj mestských a vidieckych oblastí.

Na základe rôznych spôsobov, ktorými sa prostredníctvom kohéznej politiky môže prispieť k lisabonskej agende, stanovuje ďalšia časť kľúčové aspekty nového rámca pre kohéznu politiku na roky 2007 – 2013.

3. RÁMEC PRE KOHÉZNU POLITIKU NA ROKY 2007 – 2013

3.1. Koncentrácia

V tejto časti sa o novom rámci pre kohéznu politiku hovorí v súvislosti s potrebou sústrediť sa na tematické a geografické aspekty. Odkedy je aj koncentrácia zdrojov procesnou otázkou, je rozmer riadenia takisto predmetom diskusie.

Hospodársky rast sa vo svojej podstate skladá z dvoch hnacích síl: rast zamestnanosti a rast produktivity. Úzko spolu súvisia a aby sa dosiahol maximálny účinok, musia byť stimulované súčasne. Aby sa v rámci národných a regionálnych rozvojových programov na roky 2007 – 2013 podporoval smer trvalo udržateľného rozvoja a posilňovala konkurencieschopnosť v hospodárstve založenom na vedomostiach, je nevyhnutné, aby sa koncentrovali zdroje pre základné infraštruktúry, ľudský kapitál, výskum a inováciu, vrátane prístupu k strategickému využívaniu informačných a komunikačných technológií (IKT). Vyžadujú sa hmotné aj nehmotné aktíva.

Vzájomné doplnenie politík, ktoré členský štát alebo región potrebuje, aby dosiahol vhodnú kombináciu investícií pre rast, závisí od osobitných vlastností, štruktúry hospodárskej činnosti, charakteru a rozsahu štrukturálnych nedostatkov a možných oblastí komparatívnej výhody. Kombinácia politík sa v čase nevyhnutne vyvíja a prináša so sebou zmenu používaných politík a nástrojov. Každý členský štát a región si musí na základe svojich osobitných hospodárskych, sociálnych, environmentálnych, kultúrnych a inštitucionálnych podmienok nájsť vhodnú kombináciu politík.

Keďže kombinácia sa však môže meniť v závislosti od kontextu, koncentrácia sa zabezpečí na úrovni programov a projektov tým, že sa zahrnú len tie prvky, ktoré môžu prispieť k programu pre rast a zamestnanosť. Bude to určujúci princíp, podľa ktorého bude Komisia konať počas rokovaní o rôznych národných a regionálnych programoch.

V členských krajinách, v ktorých transfery z Únie nadobúdajú makroekonomický rozmer, je témou aj časový rozvrh, vzhľadom na kohéznu politiku. Tieto transfery z krátkodobého hľadiska vyvinú tlak na infláciu, napríklad v sektore stavebníctva, zatiaľ čo sa na bežný účet (ako výsledok dovozu investičného majetku, atď.) a na rozpočet (kvôli pravidlám o spolufinancovaní) vyvíja dodatočný tlak. Preto je dôležité, aby členské štáty a regióny organizovali svoje investičné programy tak, aby sa odstránili nedostatky na strane ponuky a zvýšila produktivita s cieľom vyvážiť tlaky na menové hospodárstvo zo strany dopytu.

Je potrebné zohľadniť aj iné priority politík Spoločenstva, po prvé pre svoj potenciál prispieť k rastu a zamestnanosti v rámci programov kohéznej politiky a po druhé, aby sa na mieste posilnili synergie s inými politikami EÚ.

3.2. Konvergencia

Pre regióny a členské štáty oprávnené na podporu kohéznej politiky podľa nového cieľa konvergenzie, bude kľúčovým cieľom **stimulovať potenciál rastu**, aby sa udržala a dosiahla vysoká miera rastu. Tento cieľ by sa mal vnímať na pozadí nebyvalého nárastu rozdielov v rámci rozšírenej Únie, dlhodobého úsilia, ktoré bude potrebné na ich zníženie a príspevku ku konkurencieschopnosti celej Únie.

Ich stratégie sa budú preto zameriavať na investície a kolektívne služby, ktoré si vyžadujú dlhodobú konkurencieschopnosť, tvorbu pracovných miest a trvalo udržateľný rozvoj. Bude potrebné vytvoriť obnoviť a rozšíriť základné infraštruktúry a služby, aby sa otvorili regionálne a miestne ekonomiky, stanovil náležitý rámec na podporu podnikov a využili príležitosti, ktoré ponúka jednotný trh. Okrem toho sa vyžaduje značné úsilie na zvýšenie investícií do ľudského kapitálu; zväčšenie prístupu k zamestnanosti; posilnenie sociálneho začlenenia a zavedenie a realizáciu reformy vzdelávania a systémov odbornej prípravy.

Popri úsilí zameranom na základnú infraštruktúru sa vyžaduje modernizácia a reštrukturalizácia výrobných kapacít regiónov prostredníctvom poskytovania služieb podnikom, najmä MSP, zlepšenia prístupu k finančným prostriedkom, podporou RTD a inovácie, rozvojom ľudských zdrojov a podporou prenikania, šírenia a preberania IKT.

Pre navrhnutie a plnenie účinných politík je podstatné posilnenie inštitucionálnych kapacít a inštitucionálneho poriadku.

3.3. Regionálna konkurencieschopnosť a zamestnanosť

Aby sa zabezpečilo najlepšie použitie obmedzených finančných zdrojov, je potrebné sústrediť sa v rámci tohto cieľa na obmedzený počet kľúčových priorít, najmä v oblastiach výskumu, inovácie, dostupnosti a tvorby pracovných miest. Investície do ľudského kapitálu môžu mať významnú úlohu pri zabezpečovaní plynulého prispôsobenia sa ekonomickej zmene a reštrukturalizácii.

Nový cieľ regionálnej konkurencieschopnosti a zamestnanosti je **predvídať ekonomickú zmenu a podporiť ju** zlepšovaním konkurencieschopnosti a atraktivity regiónov EÚ prostredníctvom investícií do hospodárstva založenom na vedomostiach, podnikania, výskumu, spolupráce medzi univerzitami a podnikmi a inovácie, prístupu k dopravnej a telekomunikačnej infraštruktúre, energetiky a zdravia, životného prostredia a prevencie rizika, podpory prispôsobivosti pracovníkov a podnikov, posilňovania účasti na trhu práce a podpory sociálneho začlenenia a trvalo udržateľných spoločenských vzťahov.

Priemyselné regióny majú rôzne formy. Mnohé charakterizuje prítomnosť veľkého počtu vyrábajúcich firiem, vysoká hustota obyvateľstva a vysoká miera hospodárskeho rastu, zatiaľ čo iné regióny kombinujú moderný priemysel, najmä MSP, s relatívne rýchle rastúcim sektorom služieb. Obidva druhy regiónov však môžu byť konfrontované s oblasťami hlboko zakoreneného úpadku miest a chudoby, preťaženia, tlaku na životné prostredie a jeho zlého zdravotného stavu a musia sa vyrovnávať s problémami globalizácie a s potrebou prispôbiť sa zrýchľujúcej sa ekonomickej zmene. Na druhom konci škály sú mnohé priemyselné regióny, ktoré sa iba začínajú prispôbovať zmene, a v ktorých sa vyčerpanie priemyselnej základne dostatočne nevyrovnalo novými činnosťami.

Medzitým v oblastiach charakterizovaných **nízkou hustotou obyvateľstva** je hospodársky rozvoj často stimulovaný malými firmami, ale výzvy, ktorým čelia, sú podobné. Nízka hustota obyvateľstva sťažuje riešenie problémov, a preto sa počas posledného desaťročia sociálno-ekonomická situácia nezmenila.

Hospodárska situácia **vidieckych oblastí** je veľmi rozdielna. Niektoré, v ktorých má poľnohospodárstvo stále významnú úlohu, majú dobré prepojenia na mestské centrá a stretávajú sa s narastajúcou hospodárskou diverzifikáciou a nárastom činností v sektore služieb, napríklad v cestovnom ruchu. Ďalšie odľahlejšie vidiecke oblasti musia zápasieť

s vysoko rozptýlenou a starnúcou populáciou, nedostatočnými technickými a sociálnymi infraštruktúrami, neadekvátnymi službami a slabými prepojeniami s ostatným hospodárstvom.

Riešenie tejto rôznorodosti problémov a pomoc regiónom reštrukturalizovať a vytvárať nové aktivity v súlade s obnovenou lisabonskou agendou je výzvou pre novú generáciu regionálnych programov pre konkurencieschopnosť a zamestnanosť.

3.4. Európska územná spolupráca

Nový cieľ spolupráce sa zameriava na podporu **silnejšej integrácie** územia Únie v jej všetkých dimenziách. Tak sa prostredníctvom kohéznej politiky podporuje **vyrovnaný a trvalo udržateľný rozvoj** územia únie na úrovni jej makroregiónov a cezhraničnou spoluprácou a výmenou najlepších postupov sa znižujú „brzdiace účinky“.

Tieto činnosti sa zakladajú na spoločných stratégiách rozvoja príslušných území (národných, regionálnych, lokálnych) a na vytváraní sietí kľúčových zúčastnených strán. Ako také majú zrejmú európsku pridanú hodnotu, ktorá sa v rozšírenej a diverzifikovanejšej Únii ešte zvyšuje.

3.5. Riadenie

V kontexte kohéznej politiky má otázka riadenia rôzne aspekty.

Prvý aspekt sa týka súboru charakteristík verejných organizácií súvisiacich s **výkonom a úspechom verejných politik**. Pre krajiny a regióny, najmä tie, ktoré sú oprávnené v rámci cieľa konvergencie, je kvalita a produktivita verejného sektora nevyhnutná, aby začali reformy a dobré riadenie, predovšetkým v oblastiach hospodárstva, zamestnanosti, sociálnych vecí, vzdelávania, životného prostredia a súdnictva. Nepomôže to iba zlepšiť implementáciu kohéznej politiky EÚ, ale takisto zvýši celkovú výkonnosť hospodárstva.

Posilňovanie inštitucionálnych kapacít a riadenia tam, kde sa považujú za nedostatočné, by malo byť v menej rozvinutých regiónoch kľúčovou prioritou. Konkurencieschopnosť hospodárstva a silnejšia civilná spoločnosť nezávisia len od účinných infraštruktúrnych sietí, ale takisto od nediskriminačného, predvídateľného a transparentného presadzovania práva; priznania a presadzovania obchodovateľných vlastníckych práv, vrátane práv duševného vlastníctva; otvoreného systému verejného obstarávania a správy, ktorá minimalizuje administratívne bremeno hospodárskych subjektov.

Členské štáty by mali preto pri tvorbe svojich národných stratégií systematicky analyzovať rozsah, v ktorom môže účinnejšia, zodpovedná a transparentná verejná správa pomôcť zvýšiť úrovne produktivity. Preto by sa zo štrukturálnych fondov mali podporovať: tvorba kapacít pre verejnú správu na národnej, regionálnej a lokálnej úrovni s cieľom zlepšiť administratívny rámec pre hospodársku činnosť, dobrá politika a implementácia, vrátane lepšej tvorby právnych predpisov, hodnotenie a analýzy vplyvu návrhov politik a pravidelné preverovanie mechanizmov plnenia.

Druhý aspekt sa týka opatrení a činností, ktoré sú konkrétne potrebné na zlepšenie kapacity členských štátov pri **riadení a implementácii kohéznej politiky**. Spoľahlivé a účinné riadenie fondov si vyžaduje náležitú, účinnú a transparentnú štruktúru v centrálnych a regionálnych správach, ktoré sú schopné vykonávať úlohy spojené s implementáciou fondov, ako je verejné obstarávanie, finančná kontrola, monitorovanie, vyhodnocovanie

a prevencia a boj proti podvodom a korupcii. Efektívne využívanie fondov je ovplyvnené aj kapacitami realizátorov projektu, ktoré sú potrebné na rozvoj a implementáciu vysoko kvalitných projektov. Samotná viditeľnosť zdrojov, ktoré sa používajú efektívnym a transparentným spôsobom, podnecuje súkromných podnikateľov a sociálnych partnerov a vytvára prostredie, v rámci ktorého môžu podnikatelia robiť svoje vlastné investičné rozhodnutia. Preto je aj v týchto oblastiach potrebná činnosť a mala by byť podporená technickou pomocou.

Kvalita **partnerstva** medzi zúčastnenými stranami pri príprave a implementácii programov, vrátane tých, ktoré sú na regionálnej a lokálnej úrovni, je s tým súvisiaci veľmi dôležitý faktor, ktorý podmieňuje účinnosť kohéznej politiky. Okrem toho je silné partnerstvo medzi Komisiou a členskými štátmi základom pre určenie kohéznej stratégie a jej konečnej implementácie prostredníctvom operačného programu.

Rozvoj inovatívnych projektov založených na partnerstve, ktoré podporujú účasť občanov na formulovaní a implementovaní verejných politík, ako aj zlepšenie súčinnosti medzi spoločnosťami a v rámci nich, môže prispieť k tvorbe ľudského a sociálneho potenciálu, ktorý smeruje k trvalo udržateľnej zamestnanosti, rastu, konkurencieschopnosti a sociálnej súdržnosti. V tomto kontexte je dôležité, aby sa kľúčové zúčastnené strany na národnej, regionálnej a lokálnej úrovni postavili za reformovanú agendu tak, že zdroje sa **skutočne sústredia** na program rastu a zamestnanosti a s týmto cieľom sa zavedú potrebné partnerské siete.

Regiónom sa odporúča vytvoriť stratégie trvalo udržateľného regionálneho rozvoja a prostredníctvom pravidelného a systematického dialógu s kľúčovými zúčastnenými stranami dosiahnuť konsenzus o cieľoch, ktoré sa majú dosiahnuť. Partnerstvo je nevyhnutné na vypracovanie a implementáciu stratégií rozvoja a opiera sa o rokovania a účasť zúčastnených strán, ako sú kompetentné orgány, hospodárski a sociálni partneri a predstavitelia občianskej spoločnosti, vrátane nevládných organizácií. Partnerstvo poskytuje základ pre otvorenosť a transparentnosť pri príprave a implementácii programov.

Verejno-súkromné partnerstvá

Verejno-súkromné partnerstvá (VSP) môžu byť vhodným nástrojom financovania investícií v prípade, že existuje značný priestor pre účasť súkromného sektora, najmä v oblastiach, v ktorých nie je možné alebo vhodné vzdať sa verejného vlastníctva alebo zabezpečenia trhu. Odhliadnuc od finančného pákového efektu zlepšuje verejno-súkromné partnerstvo na úrovni projektu aj kvalitu implementácie a nadväzujúceho riadenia projektov. Členským štátom sa preto odporúča zvoliť si, pokiaľ je to možné, takéto partnerstvá. Hlavné výhody takýchto VSP sú:

- verejný sektor získa prístup k mnohým spôsobilostiam súkromného sektora, ktoré by mu mali umožniť poskytovať efektívnejšie a nákladovo výhodné služby,
- súkromný sektor preberie mnohé riziká, ktoré by podľa tradičného verejného obstarávania znášal verejný sektor,
- väčšiu efektívnosť je možné dosiahnuť tam, kde je jediná strana zodpovedná za celý súbor činností, ktorý sa skladá z návrhu, tvorby, riadenia a financovania.

Pri zvažovaní realizácie konkrétneho projektu ako VSP je dôležité, aby sa určité podmienky splnili ešte predtým, než súkromné podniky budú poverené dodaním tovaru a služieb predovšetkým, aby sa zaviedol náležitý právny rámec.

Verejno-súkromné partnerstvá fungujú najlepšie, ak sa národné vlády explicitne zaviazali zapojiť súkromný sektor do projektov verejného sektora. V rôznych oblastiach politik sú pre VSP potrebné jasné a konkrétne rámce činnosti; tie sa budú meniť napríklad v závislosti od toho, do akej miery je možné pokryť náklady prostredníctvom užívateľských poplatkov a od rozsahu sociálnych cieľov.

EÚ bude podporovať tieto VSP tak, že poskytne prostredníctvom štrukturálnych fondov a kohézneho fondu finančné prostriedky pre projekty, ktoré spĺňajú všetky potrebné kritériá. V prípade väčších projektov vyzve Komisia členské štáty, aby zhodnotili ich vhodnosť v rámci schémy VSP. V tomto zmysle môžu EIB a EIF poskytnúť hodnotný príspevok.

4. USMERNENIA PRE KOHÉZNU POLITIKU NA ROKY 2007 – 2013

Na základe uvedeného a v súlade s obnovenou Lisabonskou stratégiou pre rast a zamestnanosť by sa pri programoch spolufinancovaných prostredníctvom kohéznej politiky mali prostriedky zamerať na tieto tri priority¹²:

- zlepšenie **atraktivity členských štátov, regiónov a miest** prostredníctvom zlepšenia dostupnosti, zabezpečenia primeranej kvality a úrovne služieb a zachovania ich environmentálneho potenciálu;
- podpora **inovácie, podnikania** a rast **hospodárstva založeného na vedomostiach** prostredníctvom výskumných a inovačných kapacít, vrátane nových informačných a komunikačných technológií a
- vytváranie **väčšieho počtu a kvalitnejších pracovných miest** získavaním väčšieho počtu ľudí pre pracovný pomer alebo podnikateľskú činnosť, zlepšovaním prispôsobivosti pracovníkov a podnikov a zvyšovaním investícií do ľudského kapitálu.

V ďalších častiach sa budú v každej kapitole skúmať kľúčové aspekty každej z týchto širokých oblastí na základe presne stanovených usmernení. Samozrejme, nie všetky tieto podrobnejšie usmernenia sú relevantné pre všetky regióny. Najvhodnejšia kombinácia investícií napokon závisí od analýzy predností a nedostatkov každého členského štátu a regiónu. **Usmernenia skôr predstavujú jednotný rámec, ktorý majú členské štáty a regióny použiť pri vypracovaní národných a regionálnych programov, najmä s cieľom zhodnotiť svoj príspevok k cieľom Únie s ohľadom na kohéziu, rast a zamestnanosť.** Usmernenia sú potrebnou, ale nie jedinou podmienkou na dosiahnutie správnej úrovne sústredenia sa na kľúčové priority každého členského štátu a regiónu v súlade s obnovenou lisabonskou agendou.

V súlade s opätovne začatou Lisabonskou stratégiou pre rast a zamestnanosť by sa mala kohézna politika zamerať vo väčšej miere na vedomosti, výskum a inovácie a ľudský kapitál. Preto by sa celkové finančné aktivity na podporu týchto oblastí činnosti mali výrazne zvýšiť.

¹² Oznámenie jarnému zasadaniu Európskej rady: „Spoločne pracujeme na hospodárskom raste a zamestnanosti - nový začiatok lisabonskej stratégie“, KOM(2005) 24, 2.2.2005.

Okrem toho by sa členské štáty mali nechať viesť najlepšimi postupmi, ak sa dosiahli viditeľne pozitívne výsledky s ohľadom na rast a zamestnanosť.

Členské štáty a regióny by mali na všetkých úrovniach prípravy a implementácie programov a projektov sledovať cieľ **rovnosti medzi mužmi a ženami**. To by sa mohlo uskutočniť prostredníctvom osobitných činností na podporu rovnosti alebo boja proti diskriminácii, ako aj dôkladne zohľadniť, aké následky môžu mať na ženy a mužov iné projekty a riadenie fondov.

4.1. USMERNENIE: Urobiť Európu a jej regióny atraktívnejším priestorom pre investície a prácu

Jeden z predpokladov pre rast a zamestnanosť je zabezpečiť, aby bola podnikom k dispozícii potrebná infraštruktúra (napr. doprava, životné prostredie, energie). Moderná infraštruktúra je dôležitým faktorom výkonu mnohých podnikov, ktorý ovplyvňuje atraktivitu regiónov z ekonomického i sociálneho hľadiska. Investíciami do infraštruktúry v regiónoch, ktoré zaostávajú, najmä v nových členských štátoch, sa bude podporovať rast a tým posilňovať konvergencia s ostatnou časťou Únie. Zdroje by nemali plynúť iba z grantov, ale aj z pôžičiek, napríklad z Európskej investičnej banky (EIB). Členské štáty budú mať možnosť pri príprave projektov vhodných na financovanie z európskych finančných prostriedkov viac využívať odborné vedomosti EIB.

4.1.1. Rozšírenie a zlepšenie dopravnej infraštruktúry

Za nevyhnutný predpoklad pre hospodársky rozvoj sa môže považovať zavedenie účinnej flexibilnej a bezpečnej dopravnej infraštruktúry, pretože oživuje produktivitu, a tým perspektívy rozvoja príslušných regiónov prostredníctvom uľahčenia pohybu osôb a tovaru. Dopravné siete oživujú obchodné príležitosti a súčasne zvyšujú efektívnosť. Okrem toho je rozvoj celoeurópskych dopravných infraštruktúr v celej Európe (najmä v príslušných častiach tridsiatich prioritných projektov pre transeurópske dopravné siete), s osobitným zameraním na cezhraničné projekty, nevyhnutný na dosiahnutie väčšej integrácie národných trhov, zvlášť v kontexte rozšírenej únie.

Investície do infraštruktúry je potrebné prispôbiť osobitným potrebám a úrovni hospodárskeho rozvoja príslušných regiónov a krajín. Zvyčajne vykazujú investície do infraštruktúry (ako aj s iné investície) nižšiu mieru návratnosti, ak presiahnu určitú úroveň financovania. Hospodárske výnosy z takýchto investícií sú vysoké vtedy, keď je infraštruktúra nedostatočná a základné siete neboli dokončené, ale výnosy sa pravdepodobne znížia, keď sa dosiahne určitá úroveň.

Preto by sa mala zohľadniť úroveň regionálneho hospodárskeho rozvoja a existencia veľkých dotácií do infraštruktúry. V najmenej rozvinutých regiónoch a krajinách môžu medzinárodné a medziregionálne prepojenia počas dlhšieho obdobia priniesť vyššie výnosy formou zvýšenej konkurencieschopnosti podnikov a takisto môžu uľahčiť mobilitu pracovných síl. Na druhej strane môže byť pre regióny s rozptýlenou malou hospodárskou základňou a so štruktúrou osídlenia založenou na malých mestách vhodnejšie vytvoriť regionálnu dopravnú infraštruktúru. V konvergenčných regiónoch, a v menšom rozsahu v regiónoch s prechodnými opatreniami, v ktorých je nedostatočná cestná sieť, by mali byť k dispozícii finančné prostriedky aj na výstavbu hospodársky nevyhnutných cestných prepojení.

Aby sa maximalizovali výnosy pochádzajúce z investícií do dopravy, musí byť pomoc z fondov založená na niekoľkých princípoch.

Po prvé, na určenie úrovne a povahy infraštruktúrnych investícií, ktoré sa majú realizovať, by sa mali použiť objektívne kritériá. Napríklad potenciálna miera návratnosti by sa mala počítať podľa stavu hospodárskeho rozvoja a povahy hospodárskych činností príslušných regiónov, prevažujúcej hustoty infraštruktúry alebo miery preťaženia. Pri určovaní sociálnych výnosov sa musia zohľadniť aj environmentálne a sociálne dôsledky plánovaných infraštruktúrnych projektov.

Po druhé, v súlade s Bielou knihou¹³ by sa v čo najväčšej možnej miere mal rešpektovať princíp trvalej udržateľnosti životného prostredia. Vyrovnávanie prevahy cestnej dopravy v Európe prostredníctvom podpory alternatívnych druhov a kombinovanej dopravy by sa malo stať kľúčovou záležitosťou.

Po tretie, osobitná pozornosť by sa v konvergenčných regiónoch mala venovať modernizácii železničného systému tým, že sa dôkladne vyberú prioritné oblasti, aby sa zabezpečila ich interoperabilita v rámci európskeho riadiaceho systému železničnej dopravy (ERTMS).

Po štvrté, investície do dopravnej infraštruktúry by mali byť sprevádzané náležitým riadením dopravy s osobitným akcentom na bezpečnosť, v súlade s vnútroštátnymi normami a normami Spoločenstva. Národné alebo regionálne stratégie by mali takisto zohľadňovať potrebu dosiahnuť vyrovnané (a životné prostredie nezaťažujúce) druhové rozdelenie dopravy, ktoré slúži hospodárskym aj environmentálnym potrebám. Stratégie by mali zahŕňať napríklad inteligentné dopravné systémy, platformy pre viac druhov dopravy a najmä technológiu použitú pri ERTMS a SESAME (pre jednotnejší systém riadenia leteckej dopravy v Európe).

Na základe uvedených princípov sú usmernenia pre činnosť:

- Členské štáty by mali dávať prednosť **30 projektom európskeho záujmu** s umiestnením v členských štátoch a regiónoch, ktoré sú oprávnené podľa cieľa konvergencie.¹⁴ Ďalšie projekty TEN by sa mali podporovať v prípade, ak ide o ich významný príspevok k rastu a zamestnanosti. V rámci tejto skupiny projektov si zasluhujú zvláštnu pozornosť cezhraničné prepojenia a prepojenia, na ktoré dozerajú špeciálne určení európski koordinátori v členských štátoch. Členské štáty by mali používať koordinátorov ako prostriedok na skrátenie času, ktorý uplynie medzi naplánovaním sietí a ich fyzickým vytvorením.
- Aj doplnkové investície do **vedľajších prepojení** budú v kontexte integrovanej regionálnej dopravnej a komunikačnej stratégie pre mestské a vidiecke oblasti dôležité, aby sa zabezpečilo, že regióny využívajú možnosti, ktoré sa vytvorili prostredníctvom veľkých sietí.
- Pri podpore **železničnej infraštruktúry** by sa malo usilovať o zabezpečenie väčšieho prístupu. Železničné poplatky by mali uľahčiť prístup pre nezávislé subjekty. Mali by takisto zlepšiť vytvorenie interoperabilnej siete v celej EÚ. Dodržiavanie a uplatnenie

¹³ "Európska dopravná politika do roku 2010: čas rozhodnutia", KOM(2001) 370.

¹⁴ rozhodnutie Európskeho parlamentu a Rady č. 884/2004/ES, 29.4.2004.

interoperability a zavedenie ERTMS do vozového parku a tratí by malo byť súčasťou všetkých financovaných projektov.

- Podpora environmentálne trvalo udržateľných **dopravných sietí**. Zahŕňa to prostriedky verejnej dopravy (vrátane parkovacích a dopravných infraštruktúr), plány mobility, cestných obvodových okruhov, zvyšovanie bezpečnosti na cestných križovatkách, cesty a chodníky určené pre chodcov a cyklistov. Zahŕňa aj opatrenia, ktoré umožňujú prístup k službám verejnej dopravy pre určité cieľové skupiny (staršie osoby, zdravotne postihnuté osoby) a umožňuje prevádzku sietí pre alternatívne palivá pre vozidlá.
- Aby sa zabezpečila optimálna efektívnosť dopravných infraštruktúr na podporu regionálneho rozvoja, mala by sa pozornosť venovať zlepšovaniu **prepojenia** izolovaných oblastí na transeurópsku sieť (TEN-T, pozri mapu v prílohe). V tomto zmysle by sa mal podporovať rozvoj vedľajších prepojení so zameraním na intermodalitu a trvalo udržateľnú dopravu. S ostatným územím by mali byť prepojené najmä prístavy a letiská.
- Väčšia pozornosť by sa mala venovať rozvoju „**morských diaľnic**“ a námornej doprave na krátke vzdialenosti ako novej alternatíve k cestnej diaľkovej doprave a železničnej doprave.

Pri členských štátoch, ktoré dostávajú podporu z kohézneho fondu a aj zo štrukturálnych fondov, by sa malo pri programoch rozlišovať medzi druhmi činností financovaných jednotlivými fondmi, pričom kohézny fond má kľúčovú úlohu pri podpore transeurópskych dopravných sietí.

Na druhej strane by sa štrukturálne fondy mali vo všeobecnosti zameriavať na rozvoj infraštruktúry, ktorá súvisí s opatreniami na stimulovanie hospodárskeho rastu (ako rozvoj cestovného ruchu, zlepšenia na zvýšenie atraktivity priemyselných lokalít atď.). Čo sa týka cestnej infraštruktúry, investície by mali zodpovedať aj celkovému cieľu cestnej bezpečnosti.

Spolufinancovanie z kohézneho fondu a štrukturálnych fondov by malo byť komplementárne k príspevkom z rozpočtu pre transeurópske siete. Členské štáty budú musieť vopred určiť najvhodnejší nástroj pre plánované projekty. Finančné prostriedky kohéznej politiky sa môžu kombinovať so zárukami za pôžičky, ktoré sú časťou nástrojov TEN.

4.1.2. Posilnenie synergií medzi ochranou životného prostredia a rastom

Investície do životného prostredia môžu prispieť k hospodárstvu tromi spôsobmi: môžu zabezpečiť dlhodobú udržateľnosť hospodárskeho rastu, znižujú vonkajšie náklady na životné prostredie pre hospodárstvo (napr. zdravotné náklady, náklady spojené s odstránením znečistenia alebo náhradou škody) a stimulujú inováciu a tvorbu pracovných miest. Budúce kohézne programy by sa mali usilovať o posilnenie synergií medzi ochranou životného prostredia a rastom. V tomto kontexte by malo mať vysokú prioritu poskytovanie všetkých služieb v oblasti životného prostredia ako je infraštruktúra pre spracovanie odpadu a čistenie odpadových vôd, hospodárenie s prírodnými zdrojmi, dekontaminácia pôdy s cieľom prípravy pre nové hospodárske činnosti a ochrana pred určitými environmentálnymi rizikami.

Aby sa maximalizovali ekonomické prínosy a minimalizovali náklady, prioritu by malo mať riešenie znečistenia životného prostredia a jeho zdrojov. V sektore odpadového hospodárstva to znamená zamerať sa na predchádzanie tvorbe odpadov, recyklovanie a biologický rozklad

odpadov, čo je lacnejšie a tvorí sa viac pracovných miest v porovnaní s najnevhodnejšími riešeniami likvidácie odpadu prostredníctvom ukladania na skládkach a spaľovaním.

Stratégie rozvoja by mali byť založené na predchádzajúcom hodnotení potrieb a osobitných problémov, ktorým čelia regióny a ak je to možné s použitím vhodných ukazovateľov. Malo by sa podľa možnosti vyvinúť úsilie na podporu internalizácie vonkajších nákladov na životné prostredie a zavedenie a rozvoj trhových nástrojov (pozri napríklad nástroje navrhnuté v Akčnom pláne pre environmentálne technológie).

Preto sa odporúčajú tieto usmernenia pre činnosť:

- Uspokojenie významných potrieb investícií do **infraštruktúry** najmä v konvergenčných regiónoch, predovšetkým v nových členských štátoch, s cieľom vyhovieť právnym predpisom týkajúcim sa životného prostredia v oblastiach vodného a odpadového hospodárstva, ovzdušia a ochrany prírody a druhov;
- Zabezpečenie **atraktívnych podmienok pre podniky a ich vysoko kvalifikovaný personál**. Je to možné zabezpečiť podporou územného plánovania, ktoré znižuje neorganizované rozrastanie miest, a obnovením fyzického prostredia, vrátane prírodného a kultúrneho dedičstva. Investície do tejto oblasti by mali byť jasne spojené s rozvojom inovatívnych podnikov na príslušných miestach vytvárajúcich pracovné príležitosti;
- Podpora investícií, ktoré by prispeli k plneniu **záväzkov vyplývajúcich** pre EÚ z **Kjótskeho protokolu**, okrem investícií do trvalo udržateľných zdrojov energie a trvalo udržateľnej dopravy v rámci iných stratégií;
- Prijat' opatrenia na **predchádzanie rizikám** prostredníctvom lepšieho hospodárenia s prírodnými zdrojmi, cielenejšieho výskumu a lepšieho vyžívania IKT a inovatívnejších politík verejnej správy (pozri mapku v prílohe).

Pri členských štátoch, ktoré dostávajú podporu z kohézneho fondu a zo štrukturálnych fondov, by sa malo pri programoch rozlišovať medzi druhmi činností financovanými jednotlivými fondmi. Kohézny fond by sa mal vo všeobecnosti zamerať na investície do infraštruktúry v oblastiach znečistenia vody, odpadu a ovzdušia, zatiaľ čo štrukturálne fondy by sa mali vo všeobecnosti zamerať na podporu systémov environmentálneho riadenia, šírenie čistých technológií v MSP a obnovu znečistených lokalít.

4.1.3. *Riešenie intenzívneho využívania tradičných zdrojov energie Európou*

S tým spojenou prioritou je potreba znižovať tradičnú energetickú závislosť prostredníctvom zlepšení v hospodárení s energiou a obnoviteľnou energiou. Investície do týchto oblastí prispievajú k bezpečnosti zásobovania energiou pre dlhodobý rast, pričom pôsobia ako zdroj inovácie a poskytujú príležitosti vývozu.

Aby sa zabezpečila bezpečnosť zásobovania, je potrebné aj investovanie do tradičných zdrojov energie. V prípadoch zrejmeho zlyhania trhu, a v ktorých to nie je v rozpore s liberalizáciou trhu, by sa mali fondy sústrediť predovšetkým na dokončenie vzájomných prepojení s osobitným dôrazom na transeurópske siete, zdokonalenie elektrorozvodnej siete a dokončenie a zdokonalenie sietí na prepravu a distribúciu plynu.

Usmernenia pre činnosť v tejto kapitole sú:

- Podpora projektov na zlepšenie **hospodárenia s energiou** a šírenie modelov rozvoja, ktoré sú málo energeticky náročné;
- Podpora rozvoja **obnoviteľných a alternatívnych technológií** (vietor, slnko, biomasa), ktoré by umožnili EÚ vedúcu pozíciu a tak posilnili jej konkurenčné postavenie. Takéto investície takisto prispievajú k plneniu lisabonského cieľa, ktorým je zabezpečiť, aby sa do roku 2010 získalo 21 % elektrickej energie z obnoviteľných zdrojov;
- Koncentrovanie investícií do tradičných zdrojov energie, aby sa rozvíjali **siete** v prípadoch zrejmeho zlyhania trhu. Tieto investície sa zväčša týkajú konvergenčných regiónov.

4.2. USMERNENIE: Zlepšenie poznatkov a inovácie pre rast

Ciele únie smerom k rastu a tvorbe pracovných miest si budú vyžadovať štrukturálnu zmenu v hospodárstve a orientáciu na činnosti založené na vedomostiach. To si vyžaduje úsilie vo viacerých oblastiach: riešiť nízku úroveň výskumu a technického rozvoja (VTR), najmä v súkromnom sektore; podporovať inováciu prostredníctvom zdokonalených výrobkov, procesov a služieb, ktoré by obstáli v medzinárodnej konkurencii; zvýšiť regionálnu kapacitu tvorby a prijatia nových technológií (predovšetkým IKT) a viac podporiť ochotu prebrať riziko.

Výdavky VTR, vyjadrené ako podiel HDP, sa zvýšili iba okrajovo na 1,9 % HDP a sú značne pod lisabonským cieľom 3 %¹⁵. Odhaduje sa, že zvýšenie podielu výdavkov z HDP na výskum a vývoj z 1,9 % na 3 % (s cieľom dosiahnuť lisabonský cieľ do roku 2010) by malo viesť k zvýšeniu úrovne HDP o 1,7 % do roku 2010¹⁶. Zatiaľ čo zaostávanie podnikových investícií do VTR je naďalej značné, ukazuje sa, že aj na verejné investície sa v tejto oblasti vyvíja tlak. Rozdiel, ktorý vzniká vo vnútri a medzi štátmi s ohľadom na VTR a inováciu, najmä v spojení s podnikovými výdavkami do VTR, je omnoho väčší ako rozdiel v príjmoch. Hoci sa skombinovali a podnikli vnútroštátne iniciatívy a iniciatívy Spoločenstva, je potrebné zladit' podnikateľské potreby s ponukou VTR z verejných a súkromných inštitúcií VTR.

Nevýhoda Európy v inovácií sa zväčšuje: európsky ukazovateľ inovácie (European Innovation Scoreboard) ukazuje, že Európa zaostáva za USA v 9 z 11 ukazovateľov inovácie¹⁷. Aj v rámci Európy pokračuje rozdiel v inovácií, pretože Únia príliš často zlyháva pri premene technického rozvoja do trhovo orientovaných výrobkov a procesov. Kohézna politika môže pomôcť pri riešení hlavných problémov zaostávajúceho výkonu Európy v inovácií, vrátane neúčinných inovačných systémov, nedostatočnej podnikateľskej dynamiky alebo vlečúceho sa využívania IKT podnikmi.

V tomto kontexte je potrebné zvýšiť národné a regionálne kapacity VTR, aby sa podporili investície do infraštruktúry IKT a vhodným technologickým transferom a mechanizmami výmeny vedomostí šírili technológie a vedomosti. Lepšie využívanie existujúceho potenciálu VTR by sa mohlo stimulovať prostredníctvom „prezieravosti“ regiónu a iných regionálnych strategických metód plánovania, ktoré zahŕňajú pravidelný a systematický dialóg s kľúčovými zúčastnenými stranami. Takisto je dôležité zlepšiť kapacitu firiem, najmä MSP, prijímať VTR s cieľom stimulovať v Európe tvorbu a využívanie väčšej zásoby vysoko-kvalifikovaných

¹⁵ „Investovanie do výskumu: akčný plán pre Európu“, KOM(2003) 226, 30.4.2003.

¹⁶ „Hospodárske náklady plynúce z neuskutočnenia Lisabonu“, SEK(2005) 385, 15.3.2005.

¹⁷ SEK(2004) 1475.

talentovaných výskumníkov; zvýšiť súkromné a verejné investície do VTR a inovácie a stimulovať partnerstvá VTR v rôznych regiónoch Únie.

Kým priame príspevky sú naďalej dôležité, predovšetkým v konvergenčných regiónoch, je potrebné zamerať sa na poskytovanie kolektívnych podnikových a technologických služieb skupinám firiem, s cieľom pomôcť im zlepšiť ich inovačnú kapacitu. Priame príspevky jednotlivým firmám by mali mať za cieľ zdokonalenie VTR a inovačnej kapacity firmy, skôr ako dočasné zníženie svojich výrobných nákladov, ktoré majú zaťažujúce účinky. Je to dôležité najmä v tradičných sektoroch, hlavne v tých, ktoré sú vystavené globálnej konkurencii vyžadujúcej si dodatočné úsilie na udržanie konkurencieschopnosti, ako aj v MSP, ktoré často predstavujú najväčší zdroj zamestnanosti na regionálnej úrovni. Predovšetkým je potrebné prispôbiť tieto politiky konkrétnym podmienkam každého regiónu a najmä potrebám MSP. Národné a regionálne stratégie sa musia zakladať na vyčerpávajúcom prieskume investičných príležitostí VTR.

Vedomosti a inovácia sú stredobodom úsilia Únie na podporu rýchlejšieho rastu a väčšej zamestnanosti. Na úrovni Únie boli navrhnuté dva navzájom súvisiace rámcové programy: Siedmy rámcový program pre VTR a Rámcový program pre konkurencieschopnosť a inováciu (PKI). Synergia medzi kohéznou politikou a týmito nástrojmi je nevyhnutná a v národných a regionálnych stratégiách rozvoja musí byť zachytené, ako sa to dosiahne. Kohézna politika môže pomôcť všetkým regiónom vytvoriť kapacity výskumu a inovácie a tak prispieť k efektívnej účasti týchto regiónov na európskom výskumnom priestore a vo všeobecnosti na výskumných a inovačných činnostiach. Zohráva predovšetkým dve dôležité úlohy. Prvá je pomáhať regiónom implementovať regionálne inovačné stratégie a akčné plány, ktoré by potenciálne mohli mať významný vplyv na konkurencieschopnosť na regionálnej úrovni a v Únii ako celku. Druhá je prispieť k zväčšovaniu výskumnej a inovačnej kapacity v regióne na úroveň, ktorá mu umožní zúčastňovať sa medzinárodných výskumných projektoch.

Regionálne stratégie by sa preto mali sústrediť na investovanie do VTR, inovácií a podnikania; zabezpečiť, že tieto investície zodpovedajú ekonomickým potrebám regiónu a premietajú sa do inovácie výrobku, procesu a služieb; zlepšiť technologický transfer a výmeny vedomostí; podporiť rozvoj, šírenie a preberanie IKT v rámci firiem a zabezpečiť, aby podniky, ktoré chcú investovať do tovarov s vysokou pridanou hodnotou, mali prístup k finančným prostriedkom.

4.2.1. Zvýšenie a zlepšenie investícií do výskumu a technického rozvoja

Konkurencieschopnosť európskych podnikov závisí hlavne od ich schopnosti uviesť tak rýchlo ako je možné na trh nové vedomosti. Verejná podpora pre VTR, vrátane podpory spoločností v prípade, že to hospodárske a trhové podmienky opodstatňujú, túto schopnosť posilňuje. Okrem toho otázka vlastníctva výsledkov výskumu a potreba dosiahnuť kritickú mieru v určitých sektoroch výskumu opodstatňujú vládnú podporu pre VTR.

Osobitný charakter VTR sa musí vziať do úvahy pri implementácii regionálnej politiky. VTR si vyžaduje najmä úzku spoluprácu medzi účastníkmi, aby sa stimulovala tvorba kompetenčných centier, ktoré sú potrebné na dosiahnutie criticalkej miery. Kľúčovú úlohu musí hrať geografická blízkosť, a to prostredníctvom existencie zoskupení MSP a inovačných centier vytvorených napríklad pri verejných výskumných inštitúciách. V dôsledku toho sa musia činnosti VTR priestorovo sústreďovať, pričom sa podporuje absorpčná schopnosť oblastí s malou intenzitou VTR.

VTR v menej rozvinutých členských štátoch a regiónoch by sa mali rozvíjať okolo existujúcich kompetenčných centier a mali by sa vyhnúť nadmernému priestorovému rozptylu zdrojov. Investície by mali takisto dopĺňať európske priority stanovené v Siedmom rámcovom programe a mali by podporiť ciele obnovenej lisabonskej agendy. Uprednostniť by sa mal rozvoj nových a na trhu umiestniteľných výrobkov, služieb a spôsobilostí.

Činnosti vo VTR by mali byť spojené s politikou EÚ v oblasti VTR a potrebami príslušných regiónov. Z hľadiska metodického postupu je potrebné, aby sa zakladali na spoľahlivom analytickom prístupe ako je predvídavosť; ako aj použítí ukazovateľov, ako sú patenty; ľudských zdrojoch vo VTR; umiestnení súkromných a verejných výskumných inštitúcií a na existencii zoskupení inovatívnych podnikov.

Usmernenia pre činnosť v oblasti VTR je možné určiť takto:

- Posilňovanie spolupráce medzi podnikmi a medzi podnikmi a verejnými výskumnými inštitúciami a inštitúciami vyššieho vzdelávania podporovaním tvorby regionálnych a medziregionálnych kompetenčných **zoskupení**;
- Podporovanie **činností VTR v MSP** a umožnenie MSP dostať sa k službám VTR vo verejne financovaných výskumných inštitúciách;
- Podpora regionálnych **cezhraničných a medzinárodných iniciatív** zameraných na posilňovanie výskumnej spolupráce a tvorbu kapacít v prioritných oblastiach výskumnej politiky EÚ;
- Posilnenie **tvorby kapacít vo výskume a vývoji**, vrátane IKT, výskumnej infraštruktúry a ľudského kapitálu v oblastiach s významným potenciálom rastu.

V regiónoch oprávnených v rámci cieľa konvergencie sa môže programami prispieť k rozvoju VTR a infraštruktúry vzdelávania (vrátane regionálnych vysokorýchlostných dátových sietí medzi výskumnými inštitúciami a v rámci nich), k vybaveniu a k prístrojovému vybaveniu vo verejne financovaných výskumných inštitúciách aj v podnikoch pod podmienkou, že investície sú priamo napojené na ciele regionálneho hospodárskeho rozvoja. To môže zahŕňať výskumnú infraštruktúru, pre ktorú boli z predchádzajúcich rámcových programov financované realizačné štúdie. Podporovaním priorít Siedmeho rámcového programu by sa malo snažiť o rozvoj plného potenciálu vznikajúcich a existujúcich kompetenčných centier a o zintenzívnenie investovania do ľudského kapitálu, najmä školeniami výskumníkov na národnej úrovni a vytváraním podmienok na získanie výskumníkov školených v zahraničí.

4.2.2. *Uľahčenie inovácie a podpora podnikania*

Inovácia je výsledkom komplexných a vzájomne pôsobiacich procesov, vrátane schopnosti podnikov byť prístupný doplnkovým vedomostiam pochádzajúcich od iných trhových účastníkov, organizácií a inštitúcií.

Investície do inovácie predstavujú všetko presahujúcu prioritu pre kohéznú politiku v celej Únii. Ich spolufinancovanie by malo byť hlavnou prioritou v regiónoch podľa nového cieľa regionálnej konkurencieschopnosti a zamestnanosti, do ktorých je potrebné sústrediť obmedzené finančné zdroje, aby sa dosiahla kritická miera a vznikol pákový efekt.

Hlavným cieľom by mala byť podpora podnikateľského prostredia, ktoré podporuje tvorbu, šírenie a používanie nových vedomostí firmami. Pre vytvorenie efektívnych regionálnych inovačných systémov je potrebné, aby sa hospodárski, sociálni a politickí aktéri stretávali s postupmi, ktoré majú vo svete, nielen na národnej alebo lokálnej úrovni, v technike a hospodárstve vedúcu pozíciu. Z tohto hľadiska by sa malo tiež usilovať o spoluprácu s inovačnými prenosovými centrami a EURÓPSKÝMI INFORMAČNÝMI CENTRAMI, ktoré sú financované podľa programu pre konkurencieschopnosť a inováciu (PKI), najmä v oblasti medzinárodnej technológie a prenikania informácií.

Je potrebné podporovať začínajúce spoločnosti, najmä v oblasti VTR, s cieľom rozvíjania partnerstiev s výskumnými inštitúciami s dlhodobým výhľadom a jasnou trhovou orientáciou. Kohéznou politikou by sa malo usilovať o vyrovnanie zlyhaní trhu, ktoré prekážajú inovácii a podnikaniu. Opatrenia by sa mali orientovať na existujúce centrá činnosti, aby sa využil regionálny potenciál VTR a posilnilo vytváranie sietí a technologická spolupráca v rámci regiónov a medzi nimi.

Verejné orgány by mali zabezpečiť, že výskumné inštitúcie, súkromný a verejný sektor využívajú plný potenciál synergií medzi nimi.

Z hľadiska metodického postupu by zber informácií existujúcich inovačných činností v príslušných regiónoch, napríklad o podávaní patentov súkromných osôb alebo o charaktere, rozsahu a potenciáli rozvoja existujúcich zoskupení inovačných činností, vrátane tých, ktoré zahŕňajú súkromné aj verejné výskumné inštitúcie, mohol formovať stratégie hospodárskeho rozvoja. V tomto ohľade by mohli byť prospešné aj prieskumy inovácie Spoločenstva a európsky ukazovateľ inovácie.

Usmernenia pre činnosť v tejto kapitole sú:

- Zefektívnenie regionálnej ponuky, čo sa týka inovácie, vzdelania a VTR a ich lepšie sprístupnenie firmám, najmä MSP, napríklad zakladaním **kompetenčných centier**, sústreďovaním MSP, ktoré využívajú špičkovú technológiu, okolo inštitúcií pre výskum a technológiu alebo rozvíjaním a vytváraním regionálnych **zoskupení** okolo veľkých spoločností;
- Poskytovanie **podporných služieb podnikom**, aby sa im a najmä MSP, umožnilo zvýšiť konkurencieschopnosť a medzinárodné zviditeľnenie, najmä využitím príležitostí, ktoré vytvoril vnútorný trh. Podnikateľské služby by mali uprednostniť využívanie synergií (napr. technologický transfer, vedecké parky, komunikačné centrá pre IKT, inkubátory a súvisiace služby, spolupráca so zoskupeniami) a poskytnúť väčšiu tradičnú podporu v oblastiach riadenia, marketingu, technickej podpory, prijímania do zamestnania a iných profesionálnych a komerčných služieb;
- Zabezpečenie plného využitia európskych predností v oblasti **eko-inovácií**. Eko-inovácie by sa mali spolu so zlepšením postupov MSP podporiť prostredníctvom zavedenia systémov environmentálneho riadenia. Okamžitým investovaním do tejto oblasti sa umožní, že podniky v EÚ budú v blízkej budúcnosti mať silnejšie postavenie, keď iné regióny len docenia potrebu takýchto technológií. Je to oblasť, ktorá má jasnú súvislosť s Rámcovým programom pre konkurencieschopnosť a inováciu;
- Podporovanie **podnikania**, uľahčenie vzniku a **rozvoja nových firiem**, podporovanie udržiavania a tvorby spoločností z výskumných inštitúcií alebo firiem s použitím rôznych

technik (napríklad zvyšovanie povedomia, tvorba prototypov, tútorstvo a poskytnutie podpory v oblasti riadenia a technológie pre budúcich podnikateľov).

Je dôležité zabezpečiť, aby spoločnosti, vrátane MSP, mohli komerčne využívať výsledky výskumu.

Podnikové služby by mal poskytovať, pokiaľ možno, súkromný sektor alebo zmiešané verejno-súkromné organizácie. Služby by mali byť prvotriedne, rýchlo k dispozícii, ľahko prístupné a reflektujúce na potreby MSP. Kvalita služieb by sa mala stanovovať a monitorovať, a medzi poskytovateľmi by mala existovať súdržnosť, ktorú možno zabezpečiť napr. zriaďovaním verejno-súkromných partnerstiev a centrálnych poradní.

Administratívne postupy sú dosť často príliš zložité. Informácie a prvotná podpora by mali byť k dispozícii zo siete centrálnych poradní, ktoré by mohli slúžiť ako rozhranie medzi súkromným sektorom a žiadateľom o príspevok; to by mohlo zahŕňať rôzne činnosti spolufinancované v rámci kohéznej politiky. Títo poskytovatelia by mali byť kompetentní na celú škálu štátnych pomoci – nezávisle od národných alebo regionálnych kompetencií – a mali by mať stanovené ciele efektívnosti, ktoré sa pravidelne monitorujú.

Vždy, keď to okolnosti umožňujú, by sa osobitným podnikovým kategóriám (napr. začínajúcim podnikom alebo nedávno presunutým spoločnostiam) alebo podnikateľom (napr. mladým ľuďom, ženám, starším pracovníkom alebo príslušníkom etnických menšín) mala poskytnúť primeraná a prispôsobená podpora. Aj na školách by sa malo podporovať vzdelávanie v oblasti podnikania.

4.2.3. Podpora informačnej spoločnosti pre všetkých

Šírenie IKT v celom hospodárstve Únie predstavuje silnú páku pre zdokonaľovanie úrovni produktivity aj konkurencieschopnosti regiónov. Šírenie IKT takisto podnecuje reorganizáciu výrobných postupov a vznik nových služieb pre podniky a súkromné osoby. Výkonné a účinné elektronické poskytovanie verejných služieb, najmä v oblastiach štátnej správy a zdravotníctva, má významný potenciál pre hospodársky rast a umožnenie nových služieb. Šírenie technológie môže podporovaním zakladania a rastu kompetenčných centier v oblasti aktivít IKT a rozvojom prepojenosti a sieťovania medzi podnikmi a najmä MSP, prispieť k regionálnemu rozvoju. Opatreniami by sa mal podnietiť rozvoj výrobkov a služieb s cieľom uľahčiť a stimulovať súkromné investície do IKT, zatiaľ čo sa v sektore IKT zabezpečí hospodárska súťaž.

Politické opatrenia by sa preto mali zamerať na zdokonalenie služieb inovačnej podpory pre MSP s osobitným cieľom oživiť technologický transfer medzi výskumnými inštitúciami a podnikmi. Kohézna politika by sa mala takisto použiť na rozvoj schopností potrebných v hospodárstve založenom na vedomostiach a na rozvoj obsahu prostredníctvom poskytovania elektronických aplikácií a služieb (ako je oblasť štátnej správy, obchodu, vzdelávania a zdravotníctva), ktoré sú zaujímavými alternatívami k iným, často nákladnejším modelom poskytovania služieb. Týka sa to obzvlášť vzdialených a riedko osídlených oblastí. Evidentne môže použitie a rozvoj výrobkov a služieb založených na obsahu fungovať, len ak je k dispozícii vhodná infraštruktúra, ktorá je schopná podporovať širokopásmové služby. Preto je dôležité, aby v celej Únii a za primerané ceny, bola k dispozícii vhodná širokopásmová komunikačná infraštruktúra.

Investície do infraštruktúry IKT by spravidla mali zohľadňovať prudký technický rozvoj a rešpektovať zásady technologickej neutrality a otvoreného prístupu. Dodržiavanie pravidiel hospodárskej súťaže a implementácie regulačného rámca pre elektronickú komunikáciu je neodmysliteľné.

Je potrebné, aby sa činnosti zakladali na kontextových ukazovateľoch súvisiacich s existujúcou hospodárskou štruktúrou (vrátane priemyselnej špecializácie, úrovne hospodárskeho rozvoja, kvality prepojenia na IKT a potenciálnych synergií medzi regionálnymi centrami hospodárskej aktivity). Určenie regionálnych potrieb by malo zohľadniť existujúce iniciatívy Únie v prospech IKT, najmä iniciatívu i2010 – Európska informačná spoločnosť pre rast a zamestnanosť¹⁸.

Pokiaľ vezmeme do úvahy, že IKT sa dotýkajú všetkých sektorov hospodárstva a spoločnosti, je nevyhnutné, aby členské štáty a regióny vyvinuli kompatibilné stratégie pre informačnú spoločnosť, ktoré zaručia súdržnosť a integráciu medzi sektormi prostredníctvom vyrovňavania opatrení pre ponuku a dopyt na základe miestnych požiadaviek, účasti zúčastnených strán a silnej verejnej politickej podpory.

Usmernenia pre činnosť sú:

- Zaručenie preberania IKT firmami a domácnosťami a podpora rozvoja prostredníctvom vyváženej podpory pre ponuku a dopyt **výrobkov IKT a verejných aj súkromných služieb**, ako aj prostredníctvom väčšieho investovania do ľudského kapitálu. Tieto činnosti by mali zvýšiť produktivitu, podporiť otvorené a konkurencieschopné digitálne hospodárstvo a všetkým prístupnú spoločnosť (napríklad zlepšovanie prístupnosti pre zdravotne postihnuté osoby a staršie osoby) a tak oživiť rast a zamestnanosť.
- Zaručenie **dostupnosti infraštruktúry IKT**, v prípadoch, kde ju trh nedokáže zabezpečiť za prijateľné náklady a na adekvátnej úrovni, ktorú si vyžadujú služby, najmä vo vzdialených a vidieckych oblastiach a v nových členských štátoch.

4.2.4. Zlepšenie prístupu k finančným prostriedkom

Ďalším kľúčovým faktorom pre podporu vedomostí a inovácie je uľahčiť prístup k finančným prostriedkom. Aby sa posilnil rast a tvorba pracovných miest, musí sa pre podnikateľov a podniky znova zatriktívniť prospech z investovania do rozvoja a produkcie tovaru a služieb, skôr ako sa zamerať úsilie vynaložené napríklad na činnosti tzv. vyhľadávania renty.

Prístup k finančným prostriedkom je v tomto kontexte často ťažký a takto sa vytvára prekážka pre rast a tvorbu pracovných miest. Zlepšenie prístupu ku kapitálu je dôležité pre činnosti VTR aj pre začínajúce podniky. Trhy rizikového kapitálu súvisiace s inovačnými činnosťami je potrebné rozvíjať v spojení s lepším regulačným prostredím, ktoré uľahčuje podnikanie.

Tieto programy by sa mohli uskutočniť v úzkej spolupráci s Európskym investičným fondom (EIF) s cieľom získať finančné zdroje v oblastiach, v ktorých zlyhania trhu v súvislosti s činnosťami VTR spájajúcimi sa s vysokým rizikom prekračujú podnikaniu. Primerane sa musí tiež prihliadať na účinok vládnej podpory pre zakladanie podnikov, aby sa vyhlo vytlačeniu súkromných investícií a opatreniam, ktoré poškodzujú hospodársku súťaž.

¹⁸ KOM(2005) 229.

Súkromný kapitál a rizikový kapitál a finančné prostriedky v obehú pre inovatívne začínajúce podniky by mali zohrávať hlavnú úlohu ako motor pre podnikanie, inováciu a tvorbu pracovných miest; inštitúcie vo verejnom sektore nie sú vždy najvhodnejšie na podstupenie rizika. Prioritou by malo byť zriadiť alebo rozšíriť špecializovaných poskytovateľov rizikového kapitálu a bankových záruk, v prípadoch, v ktorých trh zlyháva. Zvyčajne budú účinnejšie, ak poskytnú integrovaný súbor podporných činností, ktorý zahŕňa školenie ešte pred založením alebo expanziou podniku:

Na základe týchto princípov sú usmernenia pre činnosť:

- Podporovanie **nástrojov bez udelenia príspevku** ako pôžičky, financovanie podriadených dlhov zaručenými dlhmi, konvertibilné finančné nástroje (mezaninový úver) a kapitálové investície (napr. počiatočný vklad do nového podniku a rizikový kapitál). Príspevky by sa mali používať na tvorbu a udržiavanie infraštruktúr, ktoré uľahčujú prístup k finančným prostriedkom (napr. kancelárie pre technologický transfer, inkubátory, siete "business angels" - podnikatelia ochotní investovať do začínajúcich podnikov, investičné programy pripravenosti). Mali by sa podporovať aj mechanizmy ručenia a vzájomného ručenia, najmä s cieľom uľahčiť prístup MSP k mikroúverom. V tomto zmysle môžu EIB a EIF poskytnúť hodnotný príspevok;
- Oslovenie **osobitných skupín**, ako sú mladí podnikatelia alebo ženy podnikateľky alebo príslušníci znevýhodnených skupín, vrátane etnických menšín.

Aby sa MSP poskytla požadovaná podpora a súčasne sa rozvíjal európsky trh rizikového kapitálu, je zvlášť dôležité úzko spolupracovať s EIF, ktorý počas rokov získal odbornosť.

4.3. USMERNENIE: väčšie množstvo a kvalitnejšie pracovné miesta

S opätovným začatím Lisabonskej stratégie schválila Európska rada jediný súbor usmernení, ktoré spájajú Zásady všeobecnej hospodárskej politiky a Usmernenia európskej stratégie zamestnanosti¹⁹, ktorými sa integrujú makroekonomická, mikroekonomická politika a politika zamestnanosti pre rast a pracovné miesta. V súlade s návrhom ustanovení o fondoch²⁰ sa v oblasti zamestnanosti a ľudských zdrojov priority Strategických usmernení Spoločenstva o súdržnosti zhodujú s tými, ktoré sa uvádzajú v Európskej stratégii zamestnanosti²¹. Okrem toho sa v odporúčaní EÚ pre zamestnanosť zdôrazňujú výzvy a priority danej krajiny.

Úsilie o plnú zamestnanosť a vyššiu produktivitu závisí od širokej škály činností vrátane tých, o ktorých sa už hovorilo. Investície do infraštruktúry, rozvoja podnikov a výskumu krátkodobo zlepšujú pracovné príležitosti krátkodobo ako výsledok účinku prvej fázy a dlhodobo vďaka pozitívnemu vplyvu na konkurencieschopnosť. S cieľom maximalizovať zamestnanosť z týchto investícií sa musí ľudský kapitál ďalej rozvíjať a zvyšovať.

V zmysle rozvoja ľudského kapitálu sa v usmerneniach pre zamestnanosť zdôrazňujú tri priority pre činnosť v oblasti politiky zamestnanosti členských štátov:

¹⁹ Článok 99 Zmluvy o hlavných usmerneniach hospodárskej politiky a článok 128 Zmluvy o usmerneniach pre zamestnanosť.

²⁰ Článok 23 návrhu nariadenia Rady (ES), ktorým sa zakladajú všeobecné ustanovenia o Európskom fonde regionálneho rozvoja (EFRR), Európskom sociálnom fonde (ESF) a Kohéznom fonde.

²¹ KOM(2005) 141 z 12.4.2005.

- získať viac ľudí pre pracovný pomer a udržať ich v ňom a zmodernizovať systémy sociálnej ochrany;
- zlepšiť prispôsobivosť pracovníkov a podnikov a flexibilitu trhu práce;
- zvýšiť investície do ľudského kapitálu prostredníctvom kvalitnejšieho vzdelávania a odbornej prípravy.

V súlade s týmito prioritami by sa mala venovať primeraná pozornosť investíciám na zlepšenie efektivity vo verejnej správe, ako aj vo vzdelávacích a zdravotných infraštruktúrach.

Kohézna politika by sa mala zamerať na riešenie špecifických problémov európskej stratégie zamestnanosti v každom členskom štáte podporovaním činností v rámci cieľov konvergencie a regionálnej konkurencieschopnosti a zamestnanosti. Pre cieľ uvedený ako prvý je k dispozícii viac vhodných činností a finančných zdrojov. V prípade posledného cieľa bude potrebné zdroje EÚ oveľa viac zamerať na to, aby sa dosiahol výrazný účinok.

Programy rozvoja zamestnanosti a ľudských zdrojov by mali zohľadniť výzvy a priority danej krajiny, ako sa to zdôrazňuje v odporúčaníach pre zamestnanosť, a môžu byť riadené na národnej alebo regionálnej úrovni. Aby sa účinne riešili regionálne rozdiely, ak sa nerealizujú žiadne osobitné regionálne programy, mali by mať národné programy regionálnu dimenziu.

4.3.1. *Získať viac ľudí pre pracovný pomer a udržať ich v ňom a zmodernizovať systémy sociálnej ochrany*

Rozširovanie základne hospodárskej činnosti, zvyšovanie úrovni zamestnanosti a znižovanie nezamestnanosti sú nevyhnutné, aby sa udržal hospodársky rast, podporil vznik sociálne prístupnej spoločnosti a aby sa odstránila chudoba. Už len z hľadiska očakávaného poklesu obyvateľstva v produktívnom veku, je zvyšovanie účasti na zamestnanosti bezpodmienečne potrebné. V rámci usmernení pre zamestnanosť sa členské štáty vyzývajú k:

- Implementácii politík zamestnanosti zameraných na dosiahnutie plnej zamestnanosti, zlepšenie kvality a produktivity práce a posilňovanie sociálnej a územnej súdržnosti;
- Podpore celoživotného prístupu k práci;
- Zaručeniu pracovných trhov bez vylúčenia, zvýšeniu atraktivity práce a urobeniu práce finančne zaujímavejšou pre ľudí hľadajúcich prácu, vrátane znevýhodnených a neaktívnych ľudí;
- Zlepšeniu odozvy na trhové potreby.

Činnosti sa musia zakladať na predchádzajúcej definícii potrieb, napríklad s použitím národných a (alebo) regionálnych ukazovateľov ako je miera nezamestnanosti a zamestnanosti, miera dlhodobej nezamestnanosti, podiel obyvateľstva ohrozeného chudobou a úroveň príjmov.

Na podporu poskytovania služieb uchádzačom o zamestnanie, nezamestnaným a znevýhodneným ľuďom je nevyhnutná existencia výkonných a účinných inštitúcií pracovného trhu, najmä služieb na sprostredkovanie zamestnanosti, ktoré dokážu reagovať na výzvy spôsobené rýchlou hospodárskou a sociálnou reštrukturalizáciou a starnutím

obyvateľstva. Mohli by získať podporu zo štrukturálnych fondov. Tieto inštitúcie zohrávajú ústrednú úlohu pri implementácii aktívnych politík trhu práce a poskytovaní personalizovaných služieb s cieľom podporovať pracovnú a geografickú mobilitu a - aj na lokálnej úrovni - zladovať ponuku práce s dopytom po nej. Mali by pomôcť predvídať nedostatky a problémy na trhu práce a požiadavky na pracovnú spôsobilosť a odbornosť. Prispelo by to aj k priaznivému riadeniu hospodárskej migrácie. Láhky prístup k ponuke služieb a ich transparentnosť sú rozhodujúce. Sieť EURES je ústrednou pri zvyšovaní zamestnaneckej a geografickej mobility na európskej aj národnej úrovni.

Dôležitou prioritou by malo byť posilnenie aktívnych a preventívnych opatrení na trhu práce, aby sa pomohlo uchádzačom o zamestnanie, nezamestnaným a neaktívnym, starším pracovníkom, ako aj tým, u ktorých existuje zvýšené riziko, že sa stanú nezamestnanými, prekonať prekážky pre vstup na pracovný trh alebo pre zotrvanie na ňom, a aby sa podporila ich mobilita. Opatrenia by sa mali zamerať na poskytovanie personalizovaných služieb, vrátane pomoci pri hľadaní práce, odbornej príprave a umiestnení. Plne by sa mal zohľadniť potenciál zárobkovej a podnikateľskej činnosti, vedomostí o IKT a digitálnej gramotnosti. Osobitná pozornosť by sa mala venovať:

- implementácii **Európskeho paktu mládeže** uľahčovaním prístupu k zamestnaniu pre mladých ľudí, zjednodušením prechodu od vzdelávania k práci aj prostredníctvom usmerňovania pri výbere povolania, poskytovaní pomoci pri dokončovaní vzdelania a pri prístupe k vhodnej odbornej príprave a učňovskej príprave;
- osobitným opatreniam na zvýšenie **účasti žien** na zárobkovej činnosti, zníženie pracovnej segregácie a riešenie rozdielov v odmeňovaní mužov a žien a stereotypov založených na rozdieloch pohlaví a na podporu pracovného prostredia priaznivejšieho pre rodinu a zosúladienie profesijného života s rodinným. Spolu so zaraďovaním problematiky pohlaví do politík a opatrení, zvyšovaním povedomia u zúčastneným stranám a dialógom je rozhodujúce uľahčiť prístup k zariadeniam a službám starostlivosti o deti a závislé osoby;
- osobitným opatreniam na posilnenie **prístupu migrantov** k pracovnému trhu a na uľahčenie ich sociálnej integrácie prostredníctvom odbornej prípravy a uznania platnosti kvalifikácií získaných v zahraničí, individuálneho poradenstva, jazykovej prípravy, vhodnej podpory pre podnikanie a zvyšovania povedomia medzi zamestnávateľmi a migrujúcimi pracovníkmi, čo sa týka ich práv a povinností, a ako aj posilňovaním presadzovania antidiskriminačných pravidiel.

Ďalšou dôležitou prioritou by malo byť zabezpečiť trh práce, ktorý zahŕňa znevýhodnených ľudí alebo ľudí so zvýšeným rizikom sociálneho vylúčenia, ako aj osoby, ktoré predčasne ukončili školskú dochádzku, dlhodobo nezamestnaných, menšiny a zdravotne postihnuté osoby. To si vyžaduje ešte širší rozsah podpory, aby sa vytvorila cesta k integrácii a bojovalo proti diskriminácii. Cieľom by malo byť:

- zlepšiť ich schopnosť zamestnať sa zvýšením účasti na odbornom vzdelávaní a odbornej príprave, preškolením, vhodnými stimulmi a organizáciou pracovného procesu, ako aj nevyhnutnou sociálnou podporou a službami starostlivosti, aj prostredníctvom rozvoja sociálneho hospodárstva;
- bojovať proti diskriminácii a podporiť prijímanie rozmanitosti na pracovisku prostredníctvom školení v oblasti rozmanitosti a kampaní na zvyšovanie povedomia, do ktorých by boli plne zapojené miestne spoločenstvá a podniky.

4.3.2. Zlepšenie prispôsobivosti pracovníkov a podnikov a flexibility trhu práce

V prostredí zvyšujúcich sa tlakov globalizácie, vrátane náhlych a neočakávaných obchodných otrasov a pokračujúceho zavádzania nových technológií, musí Európa zvýšiť svoju schopnosť predvídať, vyvolávať a prijímať hospodársku a sociálnu zmenu. V rámci usmernení pre zamestnanosť sa členské štáty vyzývajú k:

- Podpore flexibility v kombinácii s istotou zamestnania a zníženiu členitosti trhu práce s náležitým zohľadnením úlohy sociálnych partnerov;
- Zabezpečeniu vývoja nákladov na prácu a mechanizmov určovania príjmu, ktoré sú priaznivé pre zamestnanosť.

Úsilie by sa malo zamerať na podporu investovania podnikov, najmä MSP, do ľudských zdrojov a pracovníkov, prostredníctvom vypracovania stratégií celoživotného vzdelávania a systémov, ktoré vybavujú zamestnancov, predovšetkým nízko kvalifikovaných a starších pracovníkov, potrebnými kvalifikáciami, aby sa prispôbili hospodárstvu založenom na vedomostiach a predĺžili svoj produktívny vek. Pozornosť by sa mala venovať najmä:

- rozvoju stratégií a systémov celoživotného vzdelávania, vrátane mechanizmov ako sú regionálne a sektorové fondy, s cieľom zvýšiť investície podnikov a účasť pracovníkov na odbornej príprave;
- implementácii takýchto stratégií prispievaním na financovanie programov a činností odbornej prípravy. Priorita by sa mala dať MSP, vrátane uľahčovania prístupu k vonkajším zdrojom odbornej kvalifikácie a k vonkajším riešeniam odborného vzdelávania, s dôrazom na IKT a manažérske schopnosti, a zvyšovaniu účasti nízko kvalifikovaných a starších pracovníkov na odbornej príprave a preškolení.

Dôležité je predovšetkým lepšie predvídanie a prospešné riadenie hospodárskej reštrukturalizácie, najmä v dôsledku zmien spojených s otvorením obchodu. Zohľadniť by sa malo takisto vytvorenie monitorovacích systémov so zapojením sociálnych partnerov, podnikov a miestnych spoločností, aby sa podrobne preskúmali sociálno-ekonomické zmeny na národnej, regionálnej a lokálnej úrovni a odhadli budúce hospodárske trendy a trendy na trhu práce. Spolu s aktívnymi opatreniami na posilnenie hospodárskej prosperity regiónov je potrebné zaviesť podporu programov zameraných na modernizáciu trhov práce a predvídanie postupných zmien v celej Únii v sektoroch ako je poľnohospodárstvo, textil a automobilový priemysel. Funkciu tu majú aj služby súvisiace so zamestnanosťou, s odbornou prípravou a podporou pracovníkov v kontexte reštrukturalizácie spoločnosti a sektora, ako sú programy rýchlej odozvy v prípade masových prepúšťaní.

Pozornosť by sa mala venovať aj rozvoju a šíreniu vedomostí o inovatívnych a adaptabilných formách organizácie práce, s cieľom využiť nové technológie, vrátane elektronickej práce doma (teleworking), zlepšovaniu ochrany zdravia a bezpečnosti pri práci, zvyšovaniu produktivity a podporovaniu lepšieho zosúladovania práce s rodinným životom. To by mohlo zahŕňať aj zvyšovanie povedomia sociálnej zodpovednosti podnikov a spôsoby, ako transformovať prácu vykonávanú načierno na riadne zamestnanie.

4.3.3. Zvýšenie investícií do ľudského kapitálu zlepšením vzdelávania a kvalifikácií.

Európa potrebuje investovať viac do ľudského kapitálu. Príliš veľa ľudí nevstupuje na trh práce a nezotrvá na ňom, pretože nemá dostatok kvalifikácií alebo sa vyžadujú iné. Aby sa zlepšil prístup k zamestnaniu pre všetky vekové skupiny a zvýšili úrovne produktivity a kvality práce, je potrebné zintenzívniť investície do ľudského kapitálu a vypracovať a implementovať účinné národné stratégie celoživotného vzdelávania na úžitok jednotlivcov, podnikov, hospodárstva a spoločnosti. V rámci usmernení pre zamestnanosť sa členské štáty vyzývajú k:

- Rozšíreniu a zlepšeniu investície do ľudského kapitálu;
- Prispôsobeniu systémov vzdelávania a odbornej prípravy novým kvalifikačným požiadavkám.

Reformy v oblasti odbornej prípravy orientovanej na trh práce, s cieľom získať väčší počet ľudí pre pracovný pomer a zvýšiť prispôsobivosť pracovníkov a podnikov, je nutné spojiť s reformami systémov vzdelávania a odbornej prípravy v prípade potreby s použitím spoločných európskych štandardov a zásad. Zo štrukturálnych fondov sa počas predchádzajúcich programovacích období investovalo hlavne do systémov vzdelávania a odbornej prípravy. V ďalšom programovacom období musia byť investície do ľudského kapitálu posilnené zameraním sa na lisabonské ciele v súlade s integrovanými usmerneniami pre rast a zamestnanosť. Je potrebné zaoberať sa týmito všeobecnými prioritami:

- zvyšovanie a zlepšovanie investícií do ľudského kapitálu, vrátane rozvoja vhodných stimulov a mechanizmov del'by nákladov pre podniky, verejné orgány a jednotlivcov;
- podporovanie súvislých a komplexných stratégií celoživotného vzdelávania, s osobitnou pozornosťou venovanou riešeniu kvalifikačných potrieb hospodárstva založeného na vedomostiach, vrátane podpory zakladania partnerstiev medzi regiónmi a mestami v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy, s cieľom uľahčiť výmenu skúseností a dobrých postupov. Osobitná pozornosť by sa mal venovať potrebám znevýhodnených skupín;
- podporovanie rozvoja a zavedenie reforiem v systémoch vzdelávania a odbornej prípravy podľa možnosti s použitím spoločných európskych štandardov a zásad;
- posilňovanie prepojení medzi univerzitami, výskumnými a technologickými centrami a podnikmi, najmä prostredníctvom činností v rámci sietí a spoločných opatrení.

V rámci cieľa „konvergencie“ čelia mnohé členské štáty a regióny značným výzvam vo vzdelávaní a odbornej príprave. Finančné zdroje by sa mali použiť aj na implementáciu reforiem, ktoré by sa mali zaoberať týmito osobitnými prioritami:

- zabezpečenie adekvátnej ponuky zaujímavého, prístupného a vysokokvalitného vzdelania a odbornej prípravy na všetkých úrovniach, vrátane flexibilných spôsobov výučby, významného poklesu podielu tých, ktorí predčasne ukončili školskú dochádzku a väčšej miery ukončeného stredoškolského vzdelania;
- podporovanie modernizácie vyššieho vzdelávania a rozvoja ľudského potenciálu vo výskume a inováciách prostredníctvom postgraduálnych štúdií, ďalšej odbornej prípravy výskumníkov a získanie väčšieho počtu mladých ľudí pre vedecké a technické študijné odbory;

- podporovanie kvality a atraktivity odborného vzdelávania a prípravy, vrátane učňovského a podnikateľského vzdelávania;
- zabezpečenie, podľa možnosti, väčšej mobility na regionálnej, národnej alebo medzinárodnej úrovni a podporovanie rámcov činnosti a systémov na podporu transparentnosti a uznávania kvalifikácií a uvedenie neformálnej a alternatívnej výučby do platnosti;
- investovanie do infraštruktúry vzdelávania a odbornej prípravy, vrátane IKT, v prípade, že takéto investície sú potrebné na implementáciu reformy a (alebo) v prípade, že môžu významne prispieť k zvyšovaniu kvality a efektivity systému vzdelávania a odbornej prípravy.

4.3.4. Administratívne kapacity

V predchádzajúcich programovacích obdobiach posilnili fondy prostredníctvom technickej pomoci riadiace kapacity členských štátov a riadiacich orgánov pri implementácii nariadení. To sa vzťahuje aj na obdobie rokov 2007 – 2013.

Základnou požiadavkou pre hospodársky rast a zamestnanosť sú, okrem riadenia fondov, účinné administratívne kapacity verejných správ a verejných služieb t. j. inteligentná správa. Takisto sa v súlade s obnovenou Lisabonskou stratégiou, ktorá vyzýva k lepšej legislatíve, návrhu a uskutočňovaniu politík, aby sa vytvorili podmienky pre hospodársky rast a tvorbu pracovných miest, budú z fondov podporovať investície do ľudského kapitálu administratívnych a verejných služieb na všetkých územných úrovniach.

Pre krajiny a regióny v rámci cieľa konvergenencie je na uskutočňovanie a urýchľovanie reforiem, zvyšovanie a rastu hospodárstva ako celku a podporu sociálnej a územnej súdržnosti a trvalo udržateľného rozvoja nevyhnutné zvýšiť produktivitu a kvalitu práce vo verejnom sektore, najmä v oblasti hospodárstva, zamestnanosti, sociálnych vecí, vzdelávania, zdravotníctva, životného prostredia a súdnictva. Štrukturálne fondy môžu mať dôležitú úlohu v mnohých oblastiach pri podpore návrhu účinnej politiky a implementácie so zapojením všetkých príslušných zúčastnených strán.

Preto sa členské štáty v rámci cieľa konvergenencie vyzývajú k ďalšiemu budovaniu verejných správ a verejných služieb na národnej, regionálnej a lokálnej úrovni. Opatrenia v tejto oblasti by mali zohľadňovať osobitnú situáciu každého členského štátu. Preto sa členské štáty vyzývajú, v súlade so zásadou koncentrácie, vykonať komplexnú analýzu s cieľom určiť oblasti politiky, ktoré si vyžadujú najväčšiu podporu pre administratívne kapacity. Investovanie by sa malo zamerať na tie oblasti politiky, v ktorých existujú najväčšie prekážky pre sociálno-ekonomický vývoj a pre kľúčové prvky administratívnych reforiem.

Členské štáty by mali zabezpečiť, že potreba zvýšiť efektívnosť a transparentnosť vo verejných správach a modernizovať verejné služby, je primerane riešená. Mali by zväžiť najmä opatrenia s cieľom:

- **Podporiť vhodný politický a programový návrh**, monitorovanie, hodnotenie a odhad dosahu prostredníctvom štúdií, štatistík, odborných posudkov a prognóz, podpory, medzirezortnej koordinácie a dialóg medzi príslušnými verejnými a súkromnými orgánmi;

- **Zväčšiť budovanie kapacít** v uskutočňovaní politík a programov, aj s ohľadom na predchádzanie trestnej činnosti a presadzovanie právnych predpisov, najmä prostredníctvom zisťovania potrieb odborného vzdelávania, posúdenia a zhodnotenia kariérneho rozvoja, postupov sociálneho auditu, implementácie zásad transparentného riadenia, odborného vzdelávania manažmentu a zamestnancov, osobitnej podpory kľúčových služieb, inšpekčných úradov a sociálno-ekonomických aktérov.

4.3.5. Ochrana zdravia pracovnej sily

Na základe demografickej štruktúry EÚ, starnúceho obyvateľstva a pravdepodobného poklesu pracovnej sily je nevyhnutné, aby EÚ podnikla kroky na zvýšenie počtu rokov, v ktorých môže pracovná sila dlhšie pracovať v dobrom zdravotnom stave. Investície do podpory zdravotnej starostlivosti a prevencie chorôb pomáha udržať aktívnu účasť na spoločenskom živote pre toľko pracovníkov, ako je možné, a tak sa udržiava ich prínos k hospodárstvu a zníženie miery závislosti. Má to priamy účinok na produktivitu a konkurencieschopnosť.

Medzi európskymi regiónmi existujú veľké rozdiely v zdravotnom stave a v prístupe k zdravotnej starostlivosti. Preto je dôležité, aby kohézná politika prispievala k zariadeniam zdravotnej starostlivosti, čím napomáha zvyšovať počet rokov, v ktorých pracovná sila môže dlhšie pracovať v dobrom zdravotnom stave. Zlepšovanie zdravotného stavu v Spoločenstve a preventívne opatrenia majú dôležitú úlohu pri znižovaní nerovností v zdravotníctve. Dobrá zdravotná starostlivosť ústi do väčšej účasti na trhu práce, dlhšieho produktívneho veku, vyššej produktivity, nižších nákladov na zdravotnú starostlivosť a do nižších sociálnych nákladov.

Je dôležité, aby sa kohéznou politikou, najmä v zaostávajúcich regiónoch, prispelo k zlepšeniu zariadení dlhodobej starostlivosti a k investovaniu do zlepšenia zdravotníckej infraštruktúry, najmä v prípade, keď ich absencia alebo nedostatočný rozvoj je veľkou prekážkou pre hospodársky rozvoj. Členské štáty by mali zabezpečiť, že potreba zvýšiť efektivitu v systémoch zdravotnej starostlivosti sa rieši prostredníctvom investícií do IKT, vedomostí a inovácií. Najmä členské štáty sa vyzývajú, aby venovali pozornosť:

- **Zabraňovaniu zdravotných rizík** formou všeobecných informačných kampaní o zdraví, zabezpečovaním transferu vedomostí a technológie a zabezpečením toho, že služby v zdravotníctve sú vybavené potrebnými kvalifikáciami, výrobkami a vybavením, na predchádzanie rizikám a minimalizovanie z nich vyplývajúcich možných škôd;
- **Preklenutiu rozdielov v zdravotníckej infraštruktúre** a podporovaniu účinného poskytovania služieb, v prípadoch, v ktorých bol postihnutý hospodársky rozvoj regiónov, oprávnených v rámci cieľa konvergencie. Toto opatrenie musí byť založené na podrobnej analýze optimálnej úrovne poskytovania služieb a vhodnej technológie, ako je telemedicína a možnosť šetriť náklady prostredníctvom poskytovania elektronických zdravotníckych služieb.

5. ZOHLADNENIE ÚZEMNÉHO ROZMERU KOHÉZNEJ POLITIKY

Jeden z určujúcich znakov kohéznej politiky, na rozdiel od sektorových politík, je jej schopnosť prispôbiť sa špecifickým potrebám a povahám osobitných geografických výziev a príležitostí. Pri tvorbe jej programov a koncentrovaní zdrojov na priority prezentované v predchádzajúcich častiach, by preto mali členské štáty a regióny venovať osobitnú

pozornosť týmto špecifickým potrebám s cieľom zabrániť, aby nerovnomerný regionálny rozvoj, brzdil potenciálu rastu.

Územná dimenzia je rovnako mimoriadne dôležitá pre mestské a vidiecke oblasti. Kohézna politika môže zohrávať ústrednú úlohu aj pri zlepšovaní situácie cezhraničných a širších medzinárodných oblastí, ako aj regiónov, ktoré trpia inými nedostatkami vzhľadom na ich ostrovnú a odľahlú polohu, vzdialenosť (ako sú najvzdialenejšie alebo arktické regióny), riedke osídlenie alebo hornatý charakter, prostredníctvom podporovania lepšej prístupnosti, najmä v prípade služieb všeobecného hospodárskeho záujmu, udržania hospodárskej činnosti a prostredníctvom podpory hospodárskej diverzifikácie na základe ich vnútorných kapacít a prirodzených výhod.

Koncept územnej súdržnosti presahuje predstavu o hospodárskej a sociálnej súdržnosti; jej cieľom je pomôcť dosiahnuť vyrovnanější rozvoj, vytvoriť trvalo udržateľné spoločnosti v mestských a vidieckych oblastiach a usilovať sa o väčšiu previazanosť s inými sektorovými politikami s priestorovým dosahom. Zahŕňa to aj zlepšovanie územnej integrácie a povzbudenie spolupráce medzi regiónmi a v rámci nich.

Zlepšovanie územnej súdržnosti je záležitosťou metódy, t.j. určenia, či je potrebný multidisciplinárny alebo integrovaný prístup, a aj pochopenia osobitných problémov, ktoré predstavujú rôzne geografické danosti. Úspech v oblasti územnej súdržnosti preto závisí od komplexnej stratégie, ktorá stanovuje rámec činnosti, v rámci ktorého sa presadzujú osobitné ciele a opatrenia.

5.1. Príspevok miest k rastu a zamestnanosti

V **mestských oblastiach** by sa malo zamerať na zlepšovanie konkurencieschopnosti (prostredníctvom zoskupovania a vytvárania sietí) a dosahovaním vyrovnanjšieho rozvoja medzi hospodársky silnejšími mestami a ostatnou sieťou miest.

Je potrebné zohľadniť osobitné problémy mestských oblastí, ako je sociálne vylúčenie, vysoké a zvyšujúce sa miery trestnej činnosti a celkové zhoršovanie kvality života v zanedbaných mestských oblastiach. Podpora by sa mala vo všeobecnosti zamerať na rozvoj a integrovaných stratégií podporujúcich spoluúčasť, ktorými bude možné riešiť vysokú koncentráciu hospodárskych, environmentálnych a sociálnych problémov, postihujúcich mestské aglomerácie.

Podporované činnosti zahŕňajú opatrenia na podporu **podnikania, miestnej zamestnanosti a komunálneho rozvoja**, ako aj poskytovanie služieb obyvateľstvu s ohľadom na meniace sa demografické štruktúry. Získanie vysoko kvalifikovaného personálu je takisto dôležité (prostredníctvom opatrení, ktoré sa týkajú prístupnosti, vzdelania vysokej kvality, ponuky služieb v oblasti kultúry a príležitostí pre VTR a inováciu).

Rovnako sú dôležité opatrenia na obnovenie **fyzického prostredia**, opätovného rozvoja nevyužitých priemyselných lokalít a zachovanie a rozvoj historického a kultúrneho dedičstva. Obnova verejných priestranstiev a priemyselných lokalít môže mať dôležitú úlohu pri vytváraní infraštruktúry potrebnej pre trvalo udržateľný hospodársky rozvoj.

Na základe často hlboko zakorenených problémov **sociálnej súdržnosti** je dôležité, aby opatrenia posilňovali bezpečnosť, podporovali hospodársku, sociálnu a kultúrnu integráciu

najviac znevýhodnených, bojovali proti diskriminácii a zlepšovali poskytovanie kľúčových služieb a prístup k nim.

Kľúčoví partneri v mestách a miestne orgány majú dôležitú úlohu pri dosahovaní týchto cieľov. Príprava stredno- a dlhodobého **plánu** rozvoja **pre obnovu miest** je všeobecne predpokladom pre úspech, pretože zaisťuje spojitosť investícií a ich environmentálnu kvalitu. Pomôže to takisto zaistiť angažovanie sa a účasť súkromného sektora na obnove miest.

5.2. Podpora hospodárskej diverzifikácie vidieckych oblastí

Kohézna politika môže takisto hrať kľúčovú úlohu pri podpore hospodárskeho oživenia **vidieckych oblastí** tým, že dopĺňa opatrenia, ktoré sa podporujú prostredníctvom nového fondu na rozvoj vidieka (Európsky poľnohospodársky fond na rozvoj vidieka, EPFRV).

Je potrebné podporovať synergiu medzi štrukturálnou politikou, politikou zamestnanosti a politikou rozvoja vidieka. V tomto kontexte by členské štáty mali zabezpečiť komplementárnosť a kohéziu medzi akciami, ktoré sa majú financovať z EFRR, kohézneho fondu, ESF, EFRH a EPFRV na určitom území a v určitej oblasti činností. Pokiaľ ide o deliacu čiaru a mechanizmy spolupráce medzi akciami podporovanými z rôznych fondov, hlavné zásady by sa mali stanoviť na úrovni národných strategických referenčných rámcov.

V rámci kohéznej politiky by mali opatrenia v prospech vidieckych oblastí prispieť k zaisteniu minimálnej úrovne prístupu k **službám všeobecného hospodárskeho záujmu**, s cieľom zlepšiť podmienky vo vidieckych oblastiach, čo je predpokladom pre získanie firiem a kvalifikovaného personálu a obmedzenie migrácie z týchto oblastí. Je potrebné aj napojenie na hlavné národné a európske siete. Kohéznou politikou by sa mala okrem toho posilňovať vnútorná kapacita vidieckych oblastí, napríklad prostredníctvom podporovania marketingu výrobkov na národnej aj globálnej úrovni a uprednostňovania inovácie postupu a výrobkov v rámci existujúcich hospodárskych činností.

Mnohé vidiecke regióny silne závisia od cestovného ruchu. Tieto regióny si vyžadujú **integrováný prístup** orientovaný na kvalitu, ktorý sa zameriava na uspokojenie spotrebiteľa a je založený na hospodárskych, sociálnych a environmentálnych rozmerov trvalo udržateľného rozvoja. Opatreniami by sa malo využívať prírodné a kultúrne dedičstvo a usilovať sa o jeho zachovanie, čo môže mať dôležité pozitívne vedľajšie účinky v súvislosti s ochranou biotopov a podporou biodiverzity. Integrovaný prístup by sa mal zamerať na dosiahnutie pozitívneho účinku v sektore cestovného ruchu, miestnej ekonomike, na ľudí zamestnaných v sektore cestovného ruchu, návštevníkov a miestne obyvateľstvo, ako aj na prírodné a kultúrne dedičstvo.

Je takisto dôležité poznať možné nedostatky integrovaného prístupu. Osobitnou výzvou je dosiahnutie potrebnej kritickej miery na efektívne poskytovanie služieb, vrátane služieb na zachovanie zdravej pracovnej sily, o ktorej sa už hovorilo. Zaistenie všeobecného prístupu ku všetkým službám, najmä v riedko osídlených oblastiach, by sa mohlo dosiahnuť investovaním do **centier rozvoja** vo vidieckych oblastiach (napríklad v malých a stredne veľkých mestách) a rozvojom **hospodárskych zoskupení** využívajúcich miestne výhody v kombinácii s použitím nových informačných technológií.

5.3. Spolupráca

Opatrenia na podporu cezhraničnej, medzinárodnej a medziregionálnej spolupráce by mali dopĺňať tri predtým uvedené priority. To by mohlo spôsobiť, že vďaka užšej spolupráci vo všetkých regiónoch EÚ by sa mohlo pomôcť zrýchliť hospodársky rozvoj a dosiahnuť vyšší rast. Štátne hranice predstavujú často prekážku pre rozvoj európskeho územia ako celku a môžu obmedziť jeho potenciál plnej konkurencieschopnosti. V kontexte cezhraničnej a medzinárodnej spolupráce sú doprava, riadenie vodných zdrojov a ochrana životného prostredia jasnými príkladmi výziev, ktoré si vyžadujú koncentrovaný a integrovaný prístup, ktorý presahuje štátne hranice.

5.4. Cezhraničná spolupráca

Konečným cieľom cezhraničnej spolupráce v Európe je integrovať oblasti rozdelené štátnymi hranicami, ktoré čelia spoločným problémom vyžadujúcim si spoločné riešenia. Takýmto výzvam čelia všetky hraničné regióny v Únii a vo všeobecnosti sa spájajú s fragmentáciou trhov, pracovnej sily, investičných modelov, infraštruktúry, fiškálnych zdrojov, inštitúcií a aj služieb všeobecného záujmu.

Hoci by programy spolupráce mali byť prispôbené osobitnej situácii, ktorej čelí každý hraničný región, je dôležité, aby sa vyvinulo úsilie na sústredenie pomoci pre hlavné priority na podporu rastu a tvorby pracovných miest.

Všeobecné platné odporúčania pre budúcu cezhraničnú spoluprácu nie sa vzhľadom na veľkú diverzitu situácií nedajú vždy uplatniť. Súčasne je vzhľadom na prekážky, ktoré predstavujú hranice užitočným východiskovým bodom zlepšenie existujúcej dopravnej a komunikačnej infraštruktúry a v prípade potreby rozvoj nových spojení. To sú predpoklady pre vznik alebo rozvoj cezhraničných kontaktov.

Cezhraničná spolupráca by sa mala zamerať na konkurencieschopnosť hraničných regiónov. Okrem toho by mala prispieť k hospodárskej a sociálnej integrácii, najmä v prípadoch, v ktorých existujú veľké hospodárske rozdiely na obidvoch stranách. Opatrenia zahŕňajú podporovanie transferu vedomostí a know-how, rozvoj cezhraničných podnikateľských činností, cezhraničný potenciál pre vzdelávanie, odbornú prípravu a zdravotnú starostlivosť, integrovanie cezhraničného trhu práce a spoločné zvládnutie environmentálnych a všeobecných hrozieb. Tam, kde už boli vytvorené základné podmienky pre cezhraničnú spoluprácu, by sa mala kohézna politika zamerať na opatrenia, ktoré prinesú pridanú hodnotu cezhraničným činnostiam: napr. zvyšovanie cezhraničnej konkurencieschopnosti prostredníctvom inovácie a výskumu a vývoja; spájanie nehmotných sietí (služieb) alebo fyzických sietí (doprava), aby sa posilnila cezhraničná identita ako črta európskeho občianstva; podpora integrácie cezhraničného trhu práce; cezhraničné riadenie vodných zdrojov a zvládanie povodní.

5.5. Medzinárodná spolupráca

Medzinárodné oblasti sú makroregióny, v ktorých je potrebné zvýšiť hospodársku a sociálnu integráciu a súdržnosť. Programy medzinárodnej spolupráce sa usilujú zvýšiť spoluprácu vo všetkých členských štátoch v záležitostiach strategickej dôležitosti.

Preto by sa mala podpora poskytnúť pre činnosti usilujúce sa o zdokonalenie fyzického prepojenia území (napr. investície do trvalo udržateľnej dopravy), ako aj nehmotných spojení (siete, výmeny medzi regiónmi a medzi zapojenými stranami).

Predpokladané opatrenia zahŕňajú budovanie európskych dopravných koridorov (najmä cezhraničných úsekov) na prevenciu prírodných katastrof, riadenie vodných zdrojov na úrovni povodia, integrovanú námornú spoluprácu, výskum a vývoj a inováciu sietí.

Je potrebné znovu preskúmať rozčlenenie súčasných zón pre medzinárodnú spoluprácu. Vymedzenie budúcich makroregiónov musí zabezpečiť, že vytvoria podmienky pre implementáciu základných štrukturálnych opatrení. Preto je potrebné ich navrhnuť s ohľadom na územnú súdržnosť a funkčné kritériá geografickej povahy, ako je napríklad spoločné povodie rieky alebo spoločná pobrežná zóna, horská oblasť alebo poloha pri tom istom hlavnom dopravnom koridore. Iné kritériá, ako je história alebo inštitucionálne štruktúry, alebo existujúca spolupráca, či dohovory sú takisto relevantné.

Úspešná skúsenosť iniciatívy Spoločenstva EQUAL, ktorou sa podporuje prístupná spoločnosť prostredníctvom boja proti diskriminácii a vylúčeniu, sa napokon začleňuje do všetkých činností, aby sa ďalej stavalo na partnerstve, posilnení, inovácii a na medzinárodnej spolupráci, umožňujúc členským štátom deliť sa o dobré postupy a rozvíjať nové spôsoby na riešenie problémov, ktorým čelia v uvedených oblastiach.

5.6. Medziregionálna spolupráca

Programy medziregionálnej spolupráce by sa mali zamerať na program rastu a zamestnanosti: posilňovanie inovácií, MSP a podnikanie, životné prostredie a prevencia rizika. Okrem toho sa bude podporovať výmena skúseností a najlepších postupov týkajúcich sa rozvoja miest, modernizácia služieb verejného sektora (ako je využívanie IKT v zdravotníctve a štátnej správe), implementácia programov spolupráce ako aj štúdie a zber údajov. Medziregionálna spolupráca sa bude takisto podporovať v rámci programov pre konvergenciu a regionálnu konkurencieschopnosť a zamestnanosť. Navyše sa bude podporovať výmena skúseností a najlepších postupov týkajúcich sa rozvoja miest, sociálneho zahrnutia, vzťahu medzi mestami a vidieckymi oblasťami a implementácie programov spolupráce.

6. ĎALŠIE KROKY

Po dohode o Finančnom výhlade (2007 – 2013) je potrebné čo najskôr uzavrieť rokovania o nariadeniach týkajúcich sa štrukturálnych fondov a kohézneho fondu aby sa získal maximálny možný čas na prípravu nových programov. V súlade s článkom 24 návrhu všeobecného nariadenia potom Komisia predloží Rade na schválenie konečnú verziu Strategických usmernení Spoločenstva pre kohéznú politiku.

Strategické usmernenia sú základom pre národné strategické referenčné rámce, ktoré zase podmieňujú priority v operačných programoch stanovené v súlade s článkom 25 návrhu všeobecného nariadenia.

Preto je nevyhnutné dodržať časový plán pre prijatie nariadení týkajúce sa štrukturálnych fondov a kohézneho fondu na roky 2007 – 2013 s cieľom poskytnúť dostatočný čas pre fázu programovania v roku 2006.

V čase prijatia tohto dokumentu začne nakoniec Komisia verejnú diskusiu s cieľom pripraviť konečnú verziu strategických usmernení.

Majúc na zreteli obmedzené zdroje, ktoré sú k dispozícii pre programy v rámci kohéznej politiky v členských štátoch a regiónoch, má diskusia za cieľ pomôcť nájsť odpoveď na tieto otázky:

- V akom rozsahu by je cieľom kohéznej politiky podporiť program rastu a zamestnanosti a lisabonský proces?
- Aké nové aspekty by sa mohli zahrnúť, aby sa uskutočnil tento program?
- Ktoré aspekty považujete za menej relevantné pre tento program?

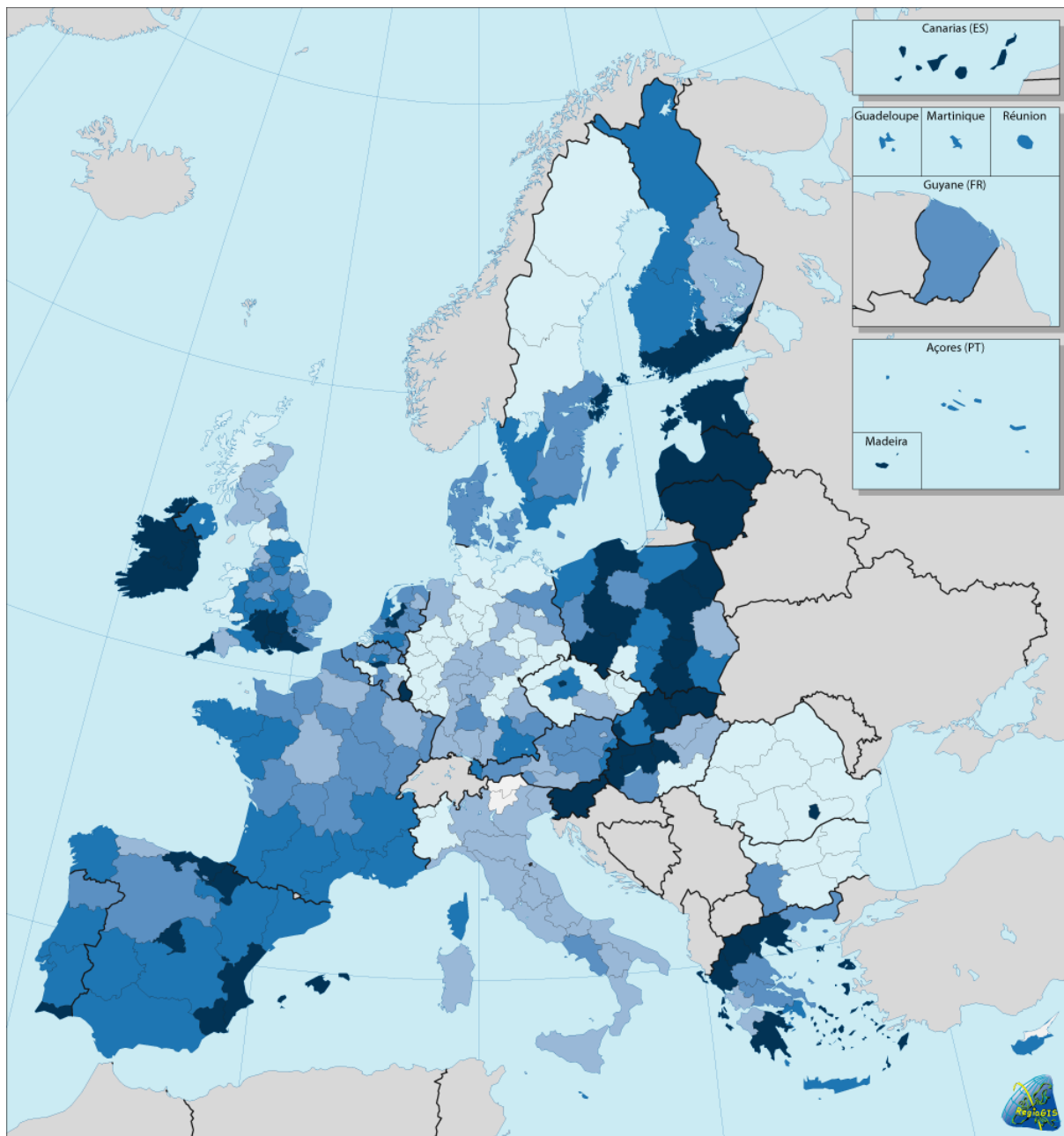
Závery diskusie napomôžu dotvoriť konečnú verziu usmernení, ktoré má Komisia oznámiť Rade. Komisia preto vyzýva všetky príslušné zúčastnené strany, aby sa zúčastnili na tejto diskusii a vyjadrili svoje názory do 30. septembra 2005. Príspevky je možné zaslať na:

http://europa.eu.int/comm/regional_policy/consultation/index_en.htm

PRÍLOHA

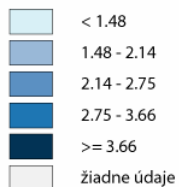
ZOZNAM MÁP

- Mapa 1 Rast HDP v rokoch 1995 – 2002
- Mapa 2 Tematická regionálna klasifikácia Európy - konkurencieschopnosť
- Mapa 3 Potenciál multimodálnych dopravných spojení, 2001
- Mapa 4 Tematická regionálna klasifikácia Európy: riziká

Rast HDP, 1995 – 2002

Ročná priemerná zmena v %

EU-27 = 2.35

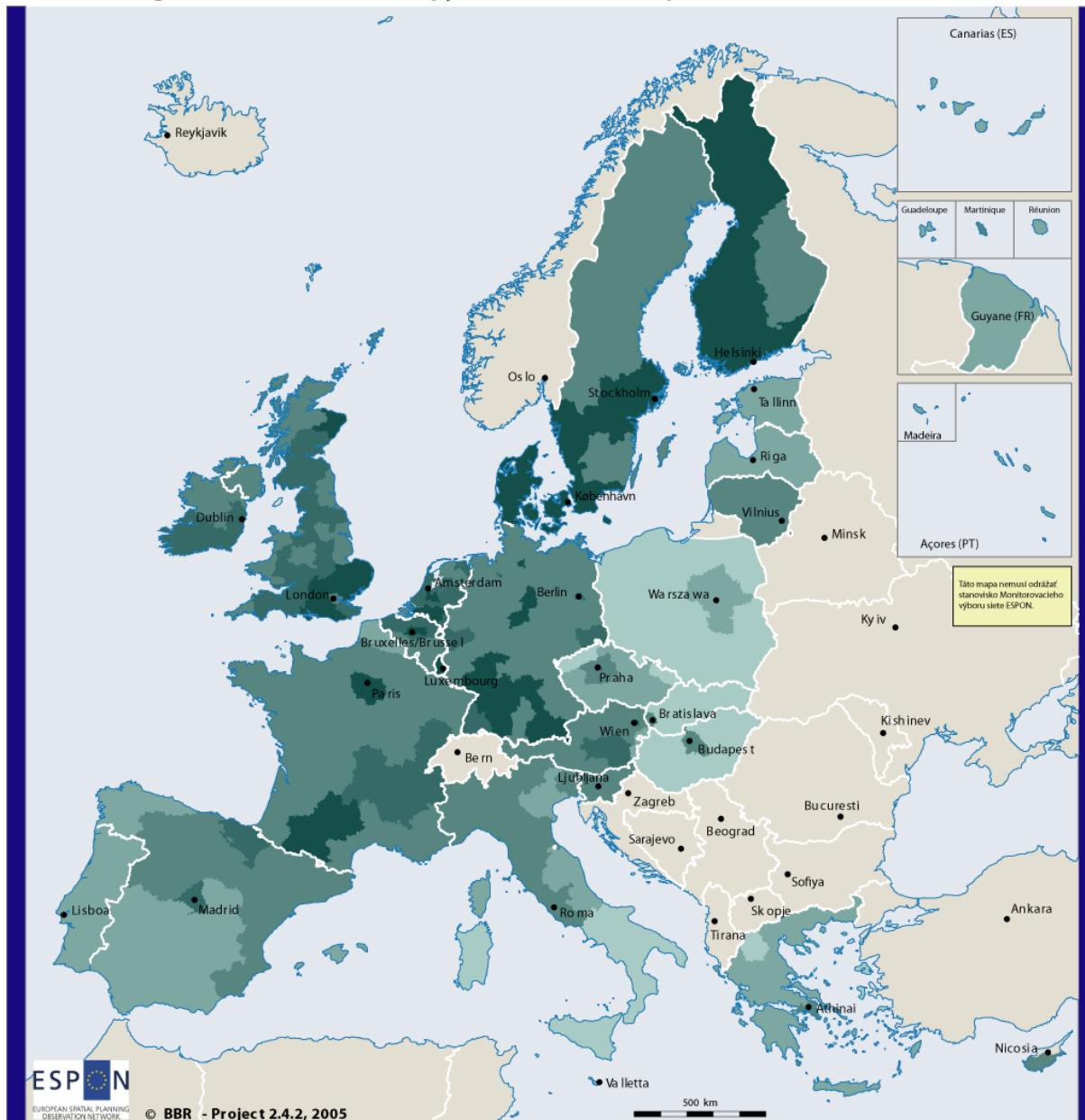
HU: 1995-2000

Zdroj: Eurostat – GR pre regionálnu politiku

0 100 500 km

© EuroGeographics Association pour les limites administratives

Tematická regionálna klasifikácia Európy – konkurencieschopnosť

Konkurencieschopnosť

- výrazne podpriemerná
- podpriemerná
- priemerná
- nadpriemerná
- výrazne nadpriemerná

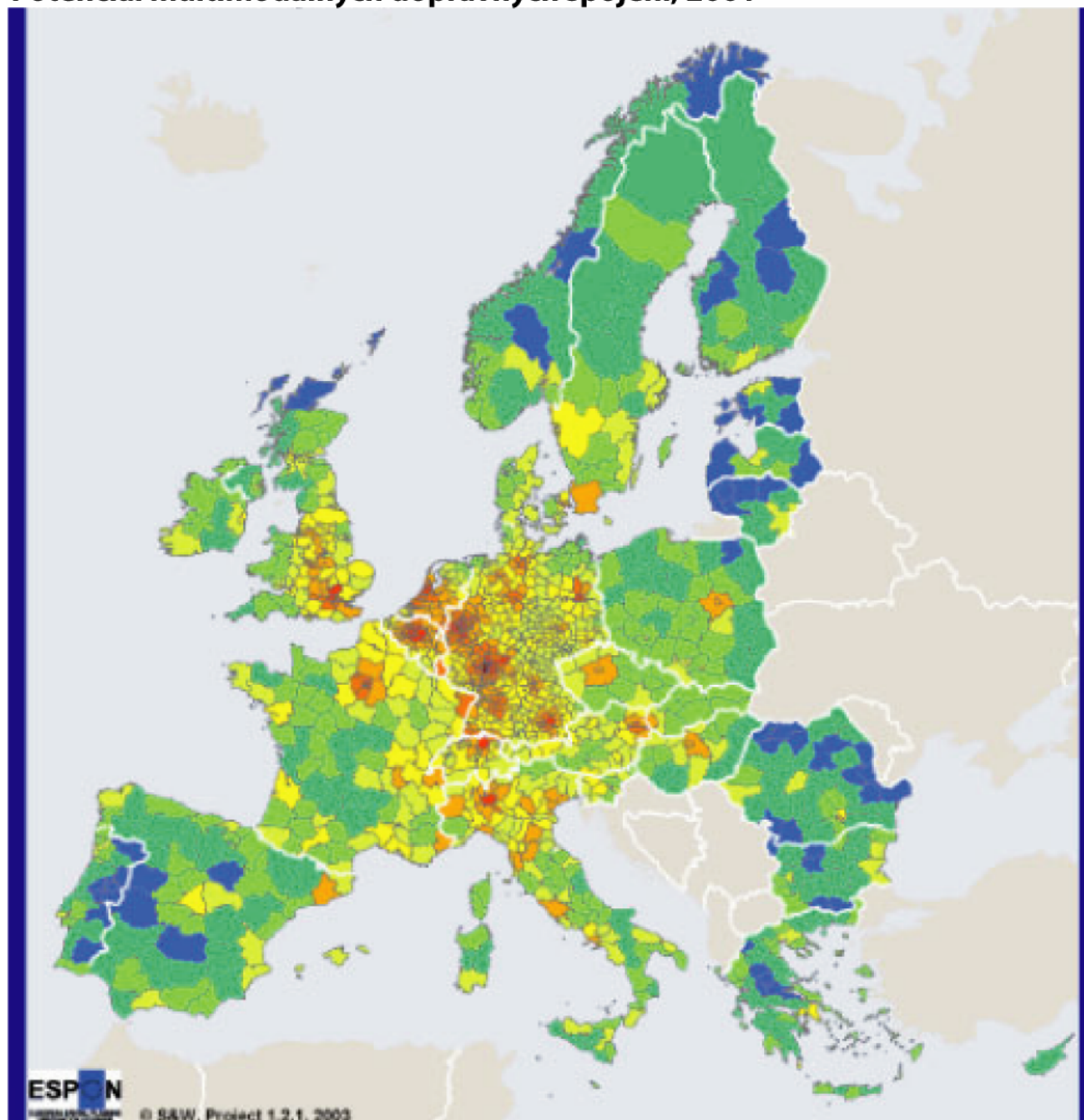
úroveň členenia: NUTS 2
 zdroj údajov: ESPON 3.1, Taurus a BBR
 ESPON 2.4.2, BBR, vlastné kalkulácie

Zdroj: databáza ESPON

Ukazovatele:

- produktivita 2002
- miera zamestnanosti 2003
- výdavky na výskum a vývoj 2001
- podnikateľský sektor VTR 2001
- obyvateľstvo s VŠ vzdelaním 2002

Potenciál multimodálnych dopravných spojení, 2001

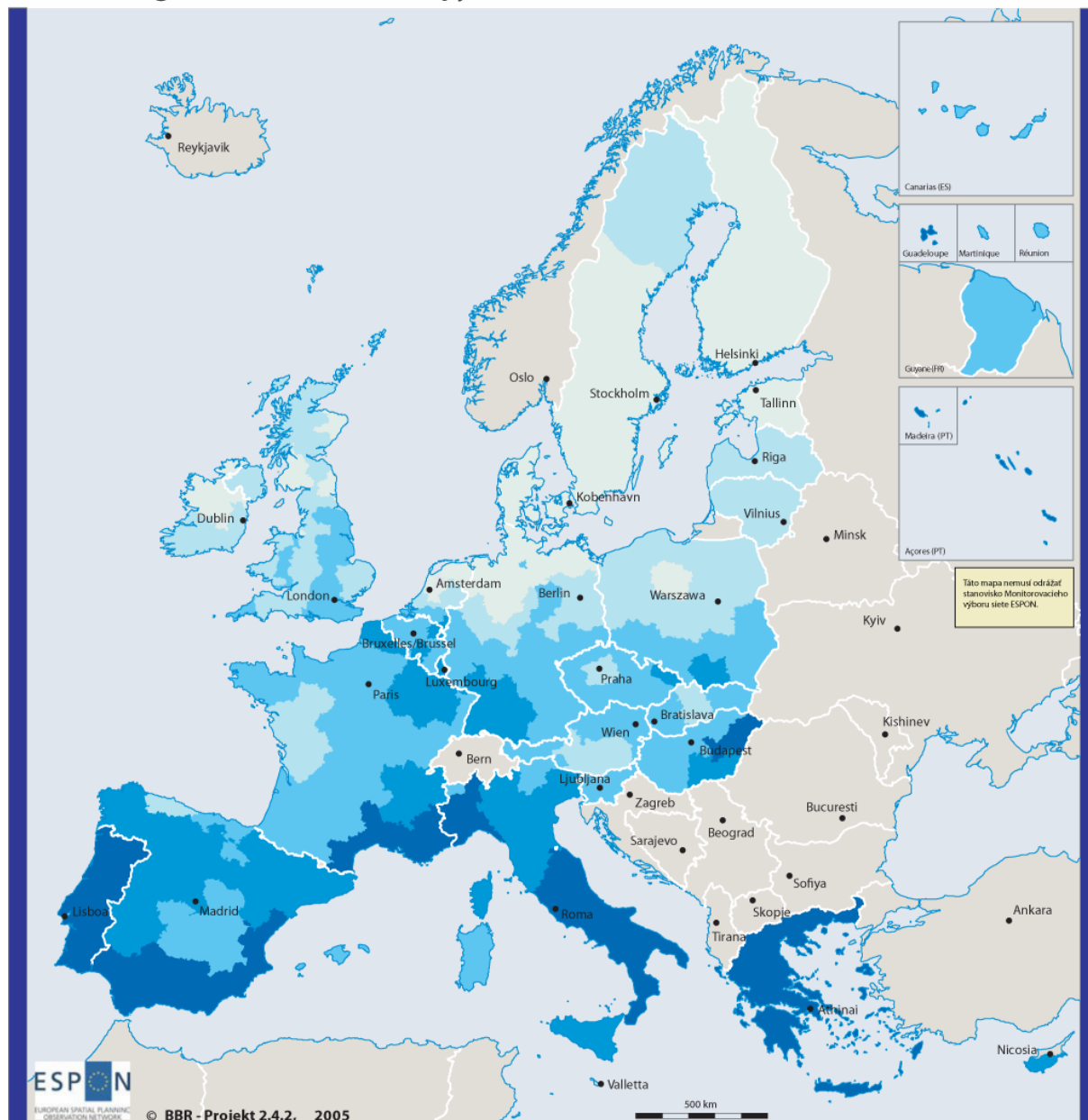

© EuroGeographics Association pour les limites administratives

Prístupnosť (priestor ESPON = 100)

0 < 20
20 < 40
40 < 60
60 < 80
80 < 100
100 < 120
120 < 140
140 < 160
160 < 180
180 a viac

Tematická regionálna klasifikácia Európy: riziká

Riziká

- výrazne podpriemerná
- podpriemerná
- priemerná
- nadpriemerná
- výrazne nadpriemerná

© EuroGeographics Association pour les limites administratives
 úroveň členenia: NUTS 2
 zdroj údajov: ESPON 2.4.2, BBR, vlastné kalkulácie

Zdroj: databáza ESPON

Ukazovatele:

- riziko povodní 1987 – 2002
- riziko lesných požiarov 1997 – 2003
- oblasti ohrozené suchom
- riziko zemetrasenia